

ACADEMIA DE MUZICĂ
"GHEORGHE DIMA" – CLUJ
D.I.D.

ECATERINA BANCIU

ISTORIA MUZICII

MODUL DE STUDIU V

PENTRU STUDII UNIVERSITARE
PRIN ÎNVĂȚĂMÂNT LA DISTANȚĂ

Cuprins

INTRODUCERE.....	5
UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 1 – CURENTELE SECOLULUI XX. PREZENTARE GENERALĂ	7
Lecția 1 – Prezentare generală a curentelor secolului XX	8
UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 2 – CURENTELE DIN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI XX (I).....	13
Lecția 2 - Verismul.....	14
Lecția 3 - Impresionismul.....	16
Lecția 4 - Expresionim	23
Lecția 5 – Atonalism, dodecafonism, serialism	24
UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 3 – CURENTELE DIN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI XX (II).....	34
Lecția 6 – Muzica electronică, concretă, stocastică	35
Lecția 7 - Aleatorismul.....	35
UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 4 – ȘCOLILE NAȚIONALE.....	38
Lecția 8 – Neoclasicismul	39
Lecția 9 – Școlile naționale ale secolului XX (I)	40
Lecția 10 – Școlile naționale ale secolului XX (II).....	51
UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 5 – CURENTE DIN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI XX	61
Lecția 11 - Minimalismul	62
Lecția 12 - Postmodernismul.....	64
Lecția 13 – Influențe jazz în muzica simfonică.....	64
Lecția 14 – Recapitulare.....	68
BIBLIOGRAFIE GENERALĂ.....	70

INTRODUCERE

Cursul de istoria muzicii a fost structurate pe unități de învățare, însoțite de obiective formulate în termeni de competențe și finalizate cu teste de autoevaluare. Unitățile de învățare sunt defalcate pe lecții, pentru a facilita parcurgerea conținuturilor. În același scop este realizată structurarea acestora, foarte schematic, fără a sărăci informația necesară cunoașterii și înțelegerii fenomenelor istoric-muzicale. Informația de bază, astfel prezentată, trebuie completată cu parcurgerea bibliografiei indicate.

FORME DE EVALUARE

- Teste de autoevaluare (prezentate sub formă de portofoliu, la verificările și examenele semestriale)
- Teste scrise și Teste de recunoaștere auditivă (a materialului anexat pe CD) la sfârșit de semestru (verificare - examen)

UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	Lecții	Obiective
I. CURENTELE SECOLULUI XX - PREZENTARE GENERALĂ	1	- înțelegerea evoluției fenomenului artistic muzical; formarea gândirii istorice - delimitarea stilistică a perioadei - cunoașterea caracteristicilor stilistice principale - corelarea muzicii cu literatura perioadei
II. VERISM IMPRESIONISM EXPRESIONISM ATONALISM DODECAFONISM SERIALISM	2-5	- cunoașterea contextului social-istoric, a elementelor biografice relevante și a creației de referință - corelarea diacronică a datelor asimilate - recunoașterea auditivă a creației - relevarea evoluției genurilor muzicale - identificarea particularităților stilistice ale compozitorilor

III. MUZICA ELECTRONICĂ MUZICA CONCRETĂ MUZICA STOCASTICĂ ALEATORISM	6-7	- cunoașterea creației de gen - recunoașterea auditivă a unor lucrări de referință
IV. NEOCLASICISM ȘCOLILE NAȚIONALE ALE SECOLULUI XX	8-10	- cunoașterea contextului social-istoric, a elementelor biografice relevante și a creației de referință
V. CURENTELE DIN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI XX MINIMALISMUL POSTMODERNISMUL INFLUENȚE JAZZ	11-13	- corelarea diacronică a datelor asimilate - recunoașterea auditivă a creației - relevarea evoluției genurilor muzicale - identificarea particularităților stilistice ale compozitorilor
VI. RECAPITULARE	14	- crearea unei viziuni de ansamblu asupra perioadei stilistice studiate

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 1 – CURENTELE SECOLULUI XX. PREZENTARE GENERALĂ

Cuprins

Obiectivele unității de învățare	7
Lecția 1 – Prezentare generală a curentelor secolului XX.....	8
Răspunsuri și comentarii la testele de autoevaluare	12
Lucrare de verificare nr. 1.....	12
Bibliografie minimală	12

Obiectivele unității de învățare

În urma parcurgerii unității de învățare nr. 1 veți dobândi următoarele competențe:

- înțelegerea evoluției fenomenului artistic muzical; formarea gândirii istorice;
- delimitarea stilistică a perioadei;
- cunoașterea caracteristicilor stilistice principale;
- corelarea muzicii cu literatura perioadei.

Lecția 1 – Prezentare generală a curentelor secolului XX

Secolul XX , spre deosebire de epocile anterioare, se remarcă printr-un **pluralism stilistic** inedit: naturalismul și simbolismul literar este marcat de psihanaliza lui Freud de care nici sensibilul impresionism nu se va putea delimita. Contradicția dintre diferitele orientări vor culmina cu abolirea tonalității la Schönberg și chiar a conceptului de operă de artă, la Cage, în timp ce neoclasicismul sau programele de concert nu par să țină cont de o astfel de ruptură.

Cronologic, VERISM-ul apare primul, în literatura franceză (Flaubert, Maupassant), estetica sa fiind formulată de pictorul Courbet în *Manifestul realismului* (1855): el propune o viziune obiectivă și simplă a vieții contemporane și înalță subiectele cotidianului la rang de tablouri de istorie.

Reprezentanți: Pietro Mascagni (1863-1945), Ruggiero Leoncavallo (1858-1919), Giacomo Puccini (1858-1924)

IMPRESIONISM

Curent preponderent francez, se remarcă prin accentuarea factorului senzorial, impresionează prin subtile și inedite sonorități armonice.

Reprezentanți: Claude Debussy (1862-1918), Maurice Ravel (1875-1937)

EXPRESIONISM

Peisajele chinuite ale simbolistului norvegian Edvard Munch, locuite de personaje suferinde, se leagă de expresionismul în ascensiune. Este curentul adoptat de compozitorii germani, ca reacție împotriva impresionismului. Se cunosc două tendințe, prima, generată de *Școala dodecafonică vieneză* - Arnold Schönberg (1874-1951), Anton Webern (1883-1945) și Alban Berg (1885-1935), respectiv o a doua - Igor Stravinski (1882-1971) în *perioada rusă* și Béla Bartók (1881-1945) în lucrările sale scenice.

ATONALISM

Declanșat de primele acorduri ale Preludiului operei *Tristan și Isolda* de Richard Wagner, fenomenul marchează abolirea sistemului tonal-funcțional în favoarea unui limbaj excesiv cromatizat. Efectul a fost crearea unei muzici elaborate și cu un caracter ermetic. Reprezentanți: Max Reger (1873-1916), Scriabin (1871-1915), Richard Strauss (1864-1949).

DODECAFONISM

O tehnică de compoziție care utilizează liber totalul cromatic, cultivând dispersia melodică, asimetrii ritmice și armonii constant disonante. Reprezentanți: Arnold Schönberg (1874-1951), Anton Webern (1883-1945) și Alban Berg (1885-1935)

SERIALISM

Specific secolului XX, tehnica serială impune o riguroasă organizare a materialului sonor, bazată inițial pe o serie de 12 sunete. În concordanță cu estetica expresionismului serialismul evită centrul tonal, prin irepetabilitatea vreunui sunet până la completa epuizare a seriei. Tehnicile variaționale adoptate în cadrul unei lucrări seriale erau similare cu cele utilizate de compozitorii renascentiști și baroci: inversarea, recurența și recurența inversării. Reprezentanți: Arnold Schönberg (1874-1951), Anton Webern (1883-1945), Alban Berg (1885-1935), Olivier Messiaen (1908-1992)

MUZICA ELECTRONICĂ

A fost creată cu ajutorul generatoarelor de sunete electronice. Faptul că este înregistrată, îi conferă unicitatea și exclude interpretarea. Luciano Berio (1925-2003), Karlheinz Stockhausen (1928), Adrian Enescu (1948), Lucian Meșianu (1937)

MUZICA CONCRETĂ

Acest tip de muzică presupune captarea, stocarea și prelucrarea în mod egal a sunetelor muzicale și a zgomotelor, ea fiind percepută doar auditiv, notația într-o partitură nefiind posibilă. Inițiatorul acestui curent estetic-tehnic, a fost Pierre Schaffer la Radiodifuziunea franceză, Olivier Messiaen și Pierre Boulez (1925) fiind colaboratorii săi.

MUZICA STOCASTICĂ

Yannis Xenakis (1922-2001) se pronunță împotriva serialismului integral, afirmând că în serialismul total perceperea detaliului se pierde și propune un sistem de control bazat pe calculul probabilistic.

ALEATORISM

Școala americană a declanșat o desprindere a muzicii de structuralismul excesiv controlat al serialismului integral; rezultatul, a fost o muzică supusă hazardului: rolul compozitorului este de a preciza structurile, interpretul având o anume libertate de a articula, de a suprapune structurile sau de a stabili durata lucrării. Teoreticianul curentului a fost John Cage (1912-1992).

NEOCLASICISM

Apare ca o reacție la romantismul târziu și excesele impresioniste sau expresioniste, însemnând o întoarcere la estetica perioadei clasice, la vechile genuri și forme, dar cu un

limbaj modern: „Gata cu norii, valurile, acvariile, undine și miresme nocturne. Avem nevoie de o muzică terestră, a cotidianului”, spune Cocteau (1918).

ȘCOLILE NAȚIONALE ALE SECOLULUI XX

În Estul și centrul Europei, compozitorii Școlilor naționale din secolul XX continuă tradiția înaintașilor în privința interesului manifestat pentru folclor; poate fi autohton, al unei etnii învecinate sau exotic, materializat în culegeri (Janacek, Bartók, Kodály), devine o constantă sursă de inspirație transfigurat de varietatea tehnicilor de compoziție adoptate. Coeziunea Școlilor occidentale de compoziție este realizată de ideologia estetică specifică fiecărui grup.

Școala rusă

Alexander Glazunov (1865-1936), Alexander Skriabin (1872-1915), Serghei Rahmaninov (1873-1943), Igor Stravinski (1882-1971), Serghei Prokofiev (1891-1973), Dmitri Șostakovici (1906-1975), Aram Haciaturian (1903-1978) și Dmitri Kabalevski (1904)

Școala franceză

Les six (Grupul celor șase) ia naștere în urma articolului lui H. Collet (1920) – *Les Cinq Russes, les Six Français et M. Eric Satie*: Louis Durey (1888-1979), Germaine Tailleferre (1893-1983), Georges Auric (1899-1983), Francis Poulenc (1899-1963), Honegger (1892-1955) și Darius Milhaud (1892-1974)

Școala italiană

Ferruccio Busoni (1866-1924), Ottorino Respighi (1879-1936), Luigi Dallapiccola (1904-1975)

Școala germană

Orff, Ernst Krenek (1900-1991), Kurt Weill (1900-1950)

Școala maghiară

Béla Bartók, Zoltán Kodály, György Ligeti (1923-2006)

Școala cehă

Leos Janacek (1854-1928), Bohuslav Martinu (1890-1959)

Școala poloneză

Karol Szymanowski (1882-1937), Krzysztof Penderecki (1933)

Școala americană

Charles Ives (1874-1954), Edgar Varèse (1883-1965), George Gershwin (1898-1937), Aaron Copland (1900-1990), Leonard Bernstein (1918-1990)

Școala românească

George Enescu (1881-1955), Paul Constantinescu (1909-1963), Sigismund Toduță (1908-1991), Anatol Vieru (1926-1998), Ștefan Niculescu (1927-2008), Pascal Bentoiu (1927), Vasile Herman (1928), Tiberiu Olah (1928-2002), Aurel Stroe (1932), Cornel Țăranu (1934)

CURENTELE DIN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI XX

MINIMALISMUL

Provenind din *minimal art* al artelor plastice, *minimal music* este considerată o orientare postmodernă și se definește ca: muzică hipnotică, pulsatorie, repetitivă, precesuală, modulară, sistemică. Reprezentanți: Philipp Glass (1937), Arvo Pärt (1935) – *muzica naivă*

POSTMODERNISMUL

Curent controversat, după L. Samama (1987) va caracteriza postmodernismul ca o recuperare a romantismului, tendința unor compozitori de a reveni la tonal-funcțional, o ancorare în tradiție: *noua simplitate, emanciparea consonanței, noua diatonie.*

Reprezentanți: Ede Terényi (1935), Șerban Nichifor (1954)

INFLUENȚE JAZZ

Venit din Statele Unite și răspândit în întreaga lume, jazz-ul își lasă amprenta și în muzica cultă prin topica frazării a fiecărui executant, vitalitatea acestei muzici fiind conferită de spontaneitate și caracterul permanent improvizatoric. Reprezentant: George Gershwin (1898- 1937)

Test de autoevaluare nr. 1

1. Care sunt curente din prima jumătate a secolului XX?
2. Care sunt curente din a doua jumătate a secolului XX?

Răspunsuri și comentarii la testele de autoevaluare

1. Verism, impresionism, expresionism, neoclasicism.
2. Neoimpresionism, postserialism, postmodernism.

Lucrare de verificare nr. 1

Realizați un referat cu tema Impresionismul în pictură, literatură și muzică.

Punctaj: 9 puncte pentru realizarea corectă și completă a referatului. 1 punct din oficiu.

Lucrarea va fi înmănată personal tutorelui disciplinei.

Bibliografie minimală

- * * * *Dicționar de mari muzicieni*, Larousse, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000
- * * * *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Macmillan Publishers Ltd., London, 2002
- Bălan, George *O istorie a muzicii europene*, Ed. Albatros, 1975
- Țăranu, Cornel *Elemente de stilistică muzicală (Secolul XX)*, vol. I, Conservatorul „G. Dima”, Cluj-Napoca, 1981

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 2 – CURENTELE DIN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI XX (I)

Cuprins

Obiectivele unității de învățare	13
Lecția 2 – Verismul.....	14
Lecția 3 – Impresionismul	16
Lecția 4 – Expresionismul	23
Lecția 5 – Atonalism, dodecafonism, serialism.....	24
Răspunsuri și comentarii la testele de autoevaluare	33
Lucrare de verificare nr. 2.....	33
Bibliografie minimală	33

Obiectivele unității de învățare

În urma parcurgerii unității de învățare nr. 2 veți dobândi următoarele competențe:

- cunoașterea contextului social-istoric, a elementelor biografice relevante și a creației de referință;
- corelarea diacronică a datelor asimilate;
- recunoașterea auditivă a creației;
- relevarea evoluției genurilor muzicale;
- identificarea particularităților stilistice ale compozitorilor.

Lecția 2 - Verismul

Mișcare literară aflată sub influența romantismului, verismul răspunde cerinței acestuia ca sursa de inspirație să fie realitatea vieții cotidiene. Unul dintre promotorii verismului italian, Giovanni Verga a inspirat primele drame lirice de succes, *Cavalleria rusticana* de Pietro Mascagni, compusă în 1890 și *Pagliacci* de Ruggiero Leoncavallo, în 1892, după nuvela *Nedda* al aceluiași scriitor.

Verismul italian corespunde realismului literar francez, avându-i ca reprezentanți pe Balzac, Stendhal, Flaubert și Maupassant, în forma sa naturalistă, influențat de pozitivismul lui August Comte și determinismul lui H. Taine în filosofie.

Înainte de Mascagni și Leoncavallo, Verdi prefigura verismul prin operele: *Rigoletto* (1851), *Traviata* și *Trubadurul* (1853). În Franța, Bizet a impus noul stil prin opera *Carmen* (1875). Lumea idealizată din *grand-opera* va fi înlocuită cu dramatismul și disperarea omului simplu din popor, fie el țaran, actor ambulant, curtezană sau contrabandist. Subiectul operei veriste se desfășoară în cadrul triunghiului: dragoste, gelozie și moarte. Succesul operei veriste se datorează universalității sale, adresându-se unui public numeros care se regăsește în personajul de pe scenă, confruntat cu aceeași existență.

PIETRO MASCAGNI

n. la Leghorn, la 7 decembrie 1863

m. la Roma, la 2 august 1945

Tatăl său îi interzice studiul muzicii, pregătindu-i o carieră juridică. Sprijinit de unchiul său, se va pregăti în secret, realizând progrese remarcabile la 16 ani. Studiază la Conservatorul din Milano cu Ponchielli, care i-a fost profesor și lui Puccini. Studiile le-a făcut la Conservatorul din Milano, sub îndrumarea lui Amilcare Ponchielli. A trebuit să-și întrerupă studiile pentru a se întreține. S-a angajat la trupa unui teatru ambulant, mergând prin toată Italia. Se stabilește în orașelul Cerignola, unde activează ca profesor la Școala de Muzică și conducător al Societății Muzicale.

Concursul organizat de Editura Muzicală Sonzogno din Milano în anul 1890 pentru compunerea unei opere într-un act, este câștigat de tânărul compozitor Mascagni, cu opera *Cavalleria rusticana*. Aceasta îi va aduce celebritatea mondială. Excelent dirijor, în 1935 a mai scris „Nero” în onoarea lui Mussolini, pierzându-și astfel numeroși simpatizanți.

Datorită acestei opere este considerat inițiatorul *curentului verist* în muzică.

După debutul strălucit cu *Cavalleria rusticana*, doar câteva titluri din creația lui Mascagni au mai supraviețuit. Amintim: *Amicul Fritz* (1891), *Ratcliff* (1894) și *Iris* (1898).

Ca și în cazul lui Leoncavallo, aceste lucrări au rămas în repertoriul cântăreților doar datorită unor fragmente, depășite net de arta lui Giacomo Puccini, contemporan cu aceștia.

A murit pe data de 2 august 1945 la Roma.

Opera *Cavalleria rusticana* va cunoaște un succes fulminant în 1890, considerată o capodoperă și în zilele noastre, dar următoarele lucrări nu vor mai cunoaște nici pe departe aprecierea publicului. Spunea: „Ce păcat că am scris *Cavalleria rusticana* întâi: am fost încoronat înainte să fiu rege!” Compune opera *Nero* lui Mussolini în 1935, gest care va determina căderea lui în dizgrație.

RUGGIERO LEONCAVALLO

n. la Neapole, la 8 martie 1858

m. la Montecatini, la 9 august 1919

Tatăl său a fost judecătorul unui caz care va sta la baza libretului operei *I Pagliacci*. Studiază la Conservatorul din Neapole, absolvind la 18 ani cu diploma de *maestro*. Cântă în *café concerts* acompaniind la pian în Franța, Olanda, Germania, Anglia și Cairo. Compozitor, pianist și dirijor a fost, alături de Pietro Mascagni, un inițiator al verismului îndreptat împotriva romantismului din muzica italiană. Excelent versificator, și-a scris singur libretele.

Creațiile sale ulterioare se vor bucura de un succes moderat.

1892 *I Pagliacci*

1897 *La Boheme* – același subiect îi va aduce succesul lui Puccini.

1900 *Zaza*

GIACOMO PUCCINI

n. la Lucca, la 22 decembrie la 1858

m. la Bruxelles, la 29 noiembrie 1924

S-a născut într-o familie de muzicieni. Interesul pentru operă i se va trezi în urma vizionării operei *Aida*, la 18 ani, când vizitase Pisa. Studiază la Conservatorul din Lucca, continuând la Milano cu Ponchielli. Editorul Ricordi devine mentorul său, iar succesul operei *Manon Lescaut* din 1893 îl va lansa în carieră. Stravinski spunea mai târziu: „De fiecare dată când o asculți, muzica lui Puccini pare mai frumoasă”. Creația sa nu este în totalitate tributară verismului, sursa de inspirație reprezentând poeții romantici Heine, Gautier și Musset, dar și

Florența renașcentistă a lui Dante, sau venețianul clasic, Carlo Gozzi. Puccini s-a remarcat printr-un simț al construcției teatrale deosebit, concizia libretelor, melodia continuă și cromatismul total (acordurile lui Scarpia la începutul operei *Tosca*), gama hexatonică (*La Fanciulla del vest*), seria (*Turandot* - primul act), ponderea orchestrei. A avut critici în persoana lui Debussy, Fauré, sau Dukas, dar și partizani, ca Mahler sau Ravel. Moare în urma unui cancer laringian.

1884 (26) *Le Villi* - după Heine și Gautier

1889 (31) *Edgar* - după Musset

1893 (35) *Manon Lescaut* - după Prevost

1896 (38) *La Boheme* - după Murger

1900 (42) *Tosca* - după V. Sardou

1904 (46) *Madam Butterfly* - după J. Luther Long

1910 (52) *La Fanciulla del West* - după D. Belasco

1917 (59) *La Rondine*

1918 (60) *Il Trittico* - trei opere contrastante într-un act, interpretate în aceeași seară:

Suor Angelica

Il Tabarro - după Didier Gold

Gianni Schicchi - după Dante

Premieră postumă:

1926 *Turandot* - după Carlo Gozzi

Lecția 3 - Impresionismul

Curent apărut în arta plastică franceză la sfârșitul secolului XIX și ilustrat de pictorii: Monet, Degas, Renoir, Pissaro, Sisley, Césanne. Școala impresionistă a fost semnalată de criticul Louis Leroy cu referire la pictura lui Claude Monet, *Impresie, răsărit de soare*.

Claude Monet - *Impression: Soleil levant* (1872) – Musée Marmottan, Paris

Impresioniștii au creat o artă a reacțiilor imediate, tratarea luminii și a materiei sub o anumită *impresie*, culoarea primind valențe expresive.

Muzica lui Claude Debussy se apropie cel mai mult de idealurile impresioniste prin: limbajul armonic, utilizarea modurilor gregoriene și a celor din Extremul-Orient, combinații timbrale ale orchestrației inedite și *culori* cromatice evocatoare. Artă a lui Debussy, asemenea pictorilor impresionști, este cea a evocării și nu a descripției, a sugestiei și nu a reprezentării.

În literatură, curentul se regăsește în poezia simbolistă. Impresionismul literar a apărut în literatura de limbă germană ca reacție împotriva naturalismului, considerat exagerat și neartistic. Formele preferate sunt poezia lirică, proza scurtă, piese dramatice într-un act, toate slujind modului de exprimare subiectiv. Printre reprezentanții cei mai importanți se numără Hugo von Hofmannsthal și Rainer Maria Rilke.

Compozitorii care s-au apropiat de acest limbaj, fără a alcătui o școală, au fost: M. Ravel, A. Roussel, I. Stravinski, Z. Kodály, M. de Falla, iar compozitori români, G. Enescu și Alessandrescu.

CLAUDE DEBUSSY

n. la St Germain-en-Laye la 22 august 1862

m. Paris, la 25 martie 1918 (la 55 de ani)

Debussy reprezintă tranziția dintre muzica secolului XIX și noua muzică a secolului XX. Studiile muzicale și le-a definitivat la Conservatorul din Paris (1873-84), cu profesorii Lavignac, Durand (teoria muzicii), Marmontel (pian), Guiraud și Franck (compoziție). În 1884 câștigă Premiul Romei cu cantata *L'enfant prodigue*. După trei ani de studiu la Roma, se stabilește la Paris. A călătorit mult, la Londra, Torino, Viena, Budapesta, Rusia, Olanda și din

nou la Roma. Pe lângă compoziție, concertează ca pianist, dirijează, prelucrează lucrările altora și scrie critici muzicale (*Monsieur le Croche, antidiletant* – publicate în 1922).

Opera sa se poate împărți în patru perioade de creație: primele lucrări (până în 1889), cele impresioniste (până în 1903 și unele din ultimele opusuri), perioada de mijloc (1904-12) și perioada târzie (din 1912). În prima perioadă (cantata *La demoiselle élue*, *2 Arabesques*, *Suite bergamasque*), Debussy este sub influența compozitorilor francezi (Chabrier, Delibes, Fauré, Gounod, Massenet, Lalo), creația pianistică a lui Schumann și Chopin și armonia lui Wagner (în liedurile pe versuri de Baudelaire). A doua perioadă (*Pelleas et Mélisande*, *Prélude l'après-midi d'un faune*, *Estampes*, *Images I*) stă sub impulsul simbolismului literar, al impresionismului pictural, a dramei lirice și a baletului francez, influențată de muzica rusă (Debussy aprecia stilul lui Mussorgski) și cea exotică. Acest stil se delimita de romantismul german, eliminând orice patos în favoarea „senzației”: o scriitură armonică sclipitoare, transparentă dar în limitele tonalului și o deosebită migală în notarea detaliilor ritmice, dinamice și agogice. Perioada de mijloc (*La mer*, *Images II*, *Children's corner*, *Le Martyre de St. Sébastien*), include creații ample, cu contururi clare, în care primează elementul descriptiv. Lucrările târzii primesc contururi mai clare: cele trei sonate, studiile (12) și al II-lea volum de preludii se apropie de stilul vechilor claveciniști cu o notă pointilistă, un umor ironico-parodist, chiar expresionist (*En blanc et noir* – pentru două pian), alteori adoptă scriitura polifonică a cappella (*Le Martyre de St. Sébastien*).

Creația

Lucrări pianistice

1880 (18) *Danse bohémienne*

Andante

1881 (19) *Fuga*

1882 (20) *Două fugi în patru părți*

Triomphe de Bacchus, duet

1888 (26) *Petite Suite*, pian la patru mâini: *En bateau*; *Cortège*; *Menuet*; *Ballet*

Arabesques I și II

1890 (28) *Suite Bergamasque: Prélude, Menuet, Clair de lune, Passepied* (1890-1905)

Tarentelle Styrienne (Dans)

Ballade

Reverie

Valse romantique

1901 (39) *Pour le piano*: posibil în 1896, *Prélude, Sarabande, Toccata*

1903 (41) *Estampes: Pagodas, Soiree dans Grenade, Jardins sous la pluie, D'un cahier d'esquisses*

1904 (42) *L'isle joyeuse*

Masques

1905 (43) *Images, vol.I: Reflets dans l'eau, Hommage a Rameau, Mouvement*

1907 (45) *Images, vol.II: Cloches a travers les feuilles, Et la June descend sur la temple qui fut, Poissons d'or*

1908 (46) *Children's Corner: Doctor Gradus ad Parnassum, Jumbo's Lullaby, Doll's Serenade, Snow is Dancing, Little Shepherd, Golliwog's Cake-walk*

1909 (47) *Hommage a Haydn*

1909-10 (47-8) *Préludes, vol.I (12 preludii)*

La plus que lente

1913 (51) *La Boite a Joujoux, ballet music for piano*

Préludes, vol.II (12 preludii)

1914 (52) *Berceuse héroïque*

1915 (53) *En blanc et noir, piano duet*

Douze Etudes (12 studii)

Six epigraphes antiques

Creația simfonică

1882 (20) *Intermezzo pentru orchestră*

Divertissement nr. 1 pentru orchestră

Suita pentru orchestră nr. 1

1894 (32) *Prélude l'après-midi d'un faune pentru orchestră*

1900 (38) *Nocturne pentru orchestră; Nuages, Fates, Sirenes, cu cor mut de femei*

1904 (42) *La Mer, trei tablouri simfonice*

1908 (46) *Ibéria, (nr. 2 din Images pentru orchestră*

1909 (47) *Rondes de Printemps (nr. 3 din Images pentru orchestră)*

1912 (50) *Gigues (nr. 1 din Images)*

Creația concertantă

1889-90 (27-8) *Fantaisie pentru pian și orchestră*

1903-5 (41-3) *Rhapsodie pentru saxofon, contralto și orchestra*

1909-10 (47-8) *Rhapsody pentru clarinet și orchestră, nr. 1*

Creația scenică

1891 (29) *Rodrigue et Chimene*, operă în trei acte (neterminată) (1891-2)
1902 (40) *Pelléas et Melisande*, operă
1903 (41) *Le Diable dans le beffroi*, libret și scene muzicale
1908 (46) *The Fall of the House of Usher* (schițe pentru libret și partida vocală
neterminată
1911 (49) *Le Martyre de St. Sébastian*, muzică de scenă (D'Annunzio) misterium
1912 (50) *Jeux*, poem-dans pentru orchestră
Khamma, balet

Creația vocal-simfonică

1882 (20) *Printemps*, pentru cor de femei și orchestră
1883 (21) *Invocation*, pentru cor bărbătesc și orchestră
Le Gladiateur, cantată
1884 (22) *L'enfant prodigue*, cantata
La Damoiselle élue, cantată pe o traducere franceză a poemului lui Rossetti

Coruri

1908 (46) *Trois chansons de Charles d'Orléans* pentru cor *a cappella*
1915 (53) *Noël des enfants* pentru cor

Muzica de cameră

1887-9 (15-17) *Trio în sol minor*
1893 (31) *Cvartet în sol minor*
1903 (41) *Danse sacrée et danse profane* pentru harpă și coarde
1909-10 (47-8) *Petite pièce en Sib major* pentru clarinet și pian
1912 (50) *Syrinx* pentru flaut solo
1915 (53) *Sonata pentru violoncel în re minor*
1916 (54) *Sonata pentru flaut, violă și harpă, în sol minor*
1917 (55) *Sonata pentru vioară în sol minor și Sol major*

Lieduri

1880 (18) *La belle au bois dormant* (1880-88)
1891 (29) *Trois mélodies de Verlaine*
Deux romances
1892 (30) *F Ates galantes* (prima serie)
1893 (31) *Proses lyriques*
1897 (35) *Chansons de Bilitis*

1904 (42) *Trois chansons de France*

Fêtes galantes (a doua serie)

1909-10 (47-8) *Trois ballades* de Francois Villon

Le Promenoir des deux amants, trei cântece

1913 (51) *Trois poemes de Stéphane Mallarmé*

MAURICE RAVEL

n. la Ciboure, la 7 martie 1875

m. la Paris la 28 decembrie 1937 (62)

Studiază din 1889 la Conservatorul din Paris cu Charles-Wilfrid de Bériot (pian), A. Gédalge (contrapunct) și G. Fauré (compoziție). Câștigă în 1901 al doilea Premiu al Romei. Următorii ani îi dedică compoziției și va trăi retras. Va concerta ca pianist și va dirija doar lucrările sale la Amsterdam, Veneția, Suedia și Anglia și în Statele Unite (1928). Primele sale compoziții vor fi inspirate de stilul lui Chopin, Liszt, Chabrier, Fauré și Rimski-Korsakov. Urmează întâlnirea cu stilul lui E. Satie, Debussy (*Prélude l'après-midi d'un faune*) sau Borodin (din Grupul celor cinci). Pe acesta din urmă, îl aprecia pentru stilul distant aristocratic, senzualitate, umor, jovialitate. Stilul melodic la Ravel primește contururi mai clare, armoniile sale au baza trisonică, dar uzează mai puțin de acordul mărit și totalul cromatic. Politonalitatea apare doar ocazional. Agreează scriitura polifonică (*Cvartetul de coarde, Trio cu pian - Passacaglia*) și construcțiile formale ferme dominate de *ostinato* (*Concertul pentru pian în Sol – partea mediană are un ostinato bachian, sau Bolero – repetarea aceleiași melodii și armonii, doar timbrul se schimbă*).

Creația pianistică

1893 (18) *Sérénade grotesque*

1895 (20) *Menuet antique*

1899 (24) *Pavane pour une Infante défunte*

1901 (26) *Jeux d'eau*

1905 (30) *Miroirs*

Sonatina pentru pian

1907 (32) *Piece en forme de Habanera*

1908 (33) *Ma mère l'oye*, suită pentru pian

Gaspard de la nuit, pentru pian

1909 (34) *Menuet sur le nom d'Haydn*

1911 (36) *Valses nobles et sentimentales*, pentru pian sau orchestră

1917 (42) *Le Tombeau de Couperin*

1922 (47) *Berceuse sur le nom Fauré*

Lucrări simfonice

1907 (32) *Rhapsodie espagnole*

1920 (45) *La Valse*, poem coregrafic pentru orchestră

1928 (53) *Bolero*, pentru orchestră

Concerte

1903 (28) *Schéhérazade*, trei cântece cu orchestră

1911 (36) *Valses nobles et sentimentales*, pentru pian sau orchestră

1914 (39) *Două cântece evreiești*, pentru soprană și orchestră

1931 (56) Concert pentru pian în *Sol major*

Concert pentru pian pentru mâna stângă

Lucrări scenice

1911 (36) *L'heure espagnole*, operă

1912 (37) *Daphnis et Chloe*, balet cu cor

1925 (50) *L'enfant et les sortilèges*, operă

Vocal-simfonice

1901 (26) *Myrrha*, cantata

1902 (27) *Alcyone*, cantata

1903 (28) *Alyssa*, cantata

Cor

1915 (40) *Trei cântece* pentru cor a cappella

Creația camerală

1903 (28) *Cvartet de coarde în Fa major*

1906 (31) *Introduction et Allegro* pentru harpă, flaut, clarinet și cvartet de coarde

1914 (39) *Trio cu pian în la minor*

1920 (45) Sonata pentru vioară și violoncel (1920-2)

1924 (49) *Tzigane*, pentru vioară și pian

1926 (51) *Chansons madécasses*, pentru voce, flaut, violoncel și pian

Lieduri

1896 (21) *Sainte*, cântec

1907 (32) *Cinq melodies populaires greques*, pentru voce și pian

Sur l'herbe, cântec

Lecția 4 - Expresionim

Curent artistic cu un puternic caracter contestatar și nonconformist, apărut în Germania și Austria începutului de secol XX, în artele plastice (cercurile *Die Brücke* sau *Der Blaue Reiter*) și în literatură, ca o reacție împotriva impresionismului. Dacă pictura lui Claude Monet - *Impression: Soleil levant* este considerat simbolul Impresionismului, tabloul *Strigătul* de Edvard Munch¹ este considerat ca manifestul Expresionismului.

Edvard Munch - *Strigătul* (1893), Galeria Națională, Oslo

În muzică se cunosc două tendințe, una generată de Școala dodecafonică vieneză inițiată de Arnold Schönberg și urmată de compatrioții săi, Anton Webern și Alban Berg, respectiv o a doua, avându-i ca reprezentanți pe Igor Stravinski în *perioada rusă* și Béla Bartók în lucrările sale scenice.

Caracteristica expresionismului este de exacerbare a tensiunii emoționale, exaltarea expresiei, o melodică fragmentată și declamatorie cu o armonie excesiv cromatizată, la limitele atonalității, cu contraste dinamice violente. Lucrări expresioniste aparținând celei de a doua Școală vieneză sunt operele: *Moise și Aaron* de Schönberg, *Wozzeck* și *Lulu* de Berg. La Webern și ulterior la neoserialiști limbajul muzical va cunoaște un proces de abstractizare,

¹ Edvard Munch (1863-1944) a fost un pictor norvegian, unul dintre pionierii artei moderne, considerat precursor al expresionismului.

dizolvarea tonalității și a tematismului și înlocuirea cu reprezentări de tip serial, o relație nemediată între materia sonoră și expresie.

Expresionismul stravinskian se remarcă, din contră, cu o accentuare tematică, prin repetări ritmice obsedante, amplificări armonice și orchestrale. O trăsătură comună a expresionismului este interesul manifestat pentru folclorul arhaic, exotic, în faza sa primitivă, cu elemente grotești, caricaturale, la Stravinski, Bartók și Prokofiev. Lor li s-au alăturat, sporadic, Honegger, Ives, Șostakovici, iar dintre români, Enescu, Jora, Rogalski și Silvestri.

Lecția 5 – Atonalism, dodecafonism, serialism

MUZICA DODECAFONICĂ

Dodecafonia este o tehnică de compoziție, bazată pe utilizarea liberă a tuturor celor 12 semitonuri ale gamei cromatice, utilizată în secolul XX de cea de a doua Școală vieneză. Teoreticianul acestei orientări este Arnold Schönberg și prima aplicație a seriei de douăsprezece sunete - lucrarea *Cinci piese pentru pian* (1923).

MUZICA SERIALĂ

Cromatizarea excesivă a limbajului romantic, în special la Wagner (în opera *Tristan și Isolda*), a forțat limitele tonalității și a creat posibilitatea unei organizări riguroase a celor 12 sunete numită *serialismul dodecafonic*. Noua școală vieneză (Schönberg, Webern și Berg) stabilește organizarea celor 12 sunete după reguli stricte care urmăreau principiul nonrepetabilității și anularea gravitației tonale. Aplicarea acestui sistem l-a realizat Schönberg în ultima piesă (*Vals*) a celor *Cinci piese pentru pian* op. 23 (1923). Tehnica serială propune o serie de 12 sunete (nonrepetabile până la completa epuizare a seriei), cu 12 transpoziții aplicate la 4 forme de bază: directă, inversată, recurentă și inversarea recurenței. Webern va crea cu ajutorul serializării un stil concentrat, punctualist, și o *melodie a timbrurilor* (*Klangfarbenmelodie*, utilizată în op. 6 - 1909).

Continuatorii Școlii vieneze, Nono, Berio, Stockhausen, Boulez, influențați și de ideile lui Messiaen, sunt considerați serialiști. Messiaen propune o organizare pe baze modale, dând naștere *serialismul modal*, utilizat și azi în practica componistică. Principiul era preluat din dodecafonie, iar serializarea orizontală, va fi urmată de cea verticală, ritmică, timbrală, de atac, ajungându-se la serializarea integrală. Muzica neo-serialiștilor, sau a post-serialiștilor, cum mai sunt numiți, au tratat mai liber, *muzical*, scriitura, ajungându-se la aleatorism, sau la

îmbogățirea conținutului cu modurile istorice și cele de proveniență folclorică, este cazul compozitorilor români actuali.

ARNOLD SCHOENBERG

n. la Viena, la 13 septembrie 1874

m. la Los Angeles, la 13 iulie 1951, (la 75 de ani)

Muzician autodidact, doar câteva luni a studiat contrapunct cu A. v. Zemlinsky. Din 1901 pleacă la Berlin, dirijează orchestra unui teatru de cabaret, orchestrează opere. Apoi predă la Conservatorul Stern, iar la recomandarea lui R. Strauss câștigă premiul Liszt al Societății Germane. Revine în 1903 la Viena, timp de opt ani compune, dirijează. Îl leagă relații de prietenie de G. Mahler, iar printre discipolii lui se numără A. Webern și A. Berg. Din 1908 este interesat și de pictură, au rămas 70 de portrete și viziuni, V. Kandinsky a expus câteva dintre acestea la expoziția *Der blaue Reiter*. Pleacă la Berlin (1911) și după satisfacerea serviciului militar (1915-17), revine la Viena. Instituie Societatea particulară de concerte (*Verein für mus. Privataufführungen*), unde va experimenta un nou stil de interpretare. Desfășoară o bogată activitate pedagogică și componistică, își elaborează tehnica bazată pe seria celor 12 sunete. Este invitat să predea compoziție la Academia Prusacă de Artă. În 1933, după o scurtă perioadă petrecută la Paris, va emigra în Statele Unite. Va preda la Los Angeles la Universitatea din California (1936-44).

Schönberg a deschis un nou capitol în istoria muzicii. A pornit dintr-o profundă cunoaștere a tradiției bachiene și a clasicilor vienezi. Pe parcursul carierei va forța limitele tonalității și va compune, primul, lucrări atonale.

Perioadele de creație: prima perioadă, tonală (1897-1907), compune după modelul Brahms, Wagner (*Kammersymphonie* op. 9 și *Cvartetul nr. 2* op. 10); a doua perioadă, atonală (1908-9), prima lucrare atonală *Drei Klavierstücke* op. 11 (1909); a treia perioadă este cea dodecafonică (1921-51) – *Fünf Klavierstücke* op. 23 și *Serenada* op. 24. Printre lucrările dodecafonice are și lucrări tonale (op. 38, 39, 40, 43).

Creația

Lucrări pentru pian și orgă

1941 (67) *Variațiuni și Recitativ pentru orgă*

Creația simfonică

1903 (29) *Pelleas und Melisande*, suită orchestrală

1909 (35) *Cinci piese pentru orchestră* (revizuite în 1949)

1928 (54) *Variațiuni pentru orchestră*

1945 (71) *Preludiu la Genesis Suite*

Creația concertantă

1934 (60) *Suită în Sol major pentru coarde*

1936 (62) *Concert pentru vioară*

1942 (68) *Concert pentru pian*

Lucrări scenice

1910-13 (36-9) *Die Gluckliche Hand*, dramă muzicală

1929 (55) *Von Heute auf Morgen*, operă

1932 (58) *Moises und Aron*, operă în două acte

Muzica vocal-instrumentală

1900 13 (26-39) *Gurre-Lieder*, pentru patru soliști vocali, trei coruri bărbățești, un cor mixt, orchestră mare (cu opt flaute și lanțuri de oțel)

1909 (35) *Erwartung*, monodrama pentru soprană și orchestră

1911 (37) *Herzgewachse*, pentru soprană de coloratură, celestă, harmonium și harpă

1912 (38) *Pierrot Lunaire*, ciclu de 21 poeme

1923 (49) *Serenadă*, pentru septet și bariton

1939 (65) *Kol Nidrei*, pentru povestitor, cor și orchestră

1943 (69) *Oadă lui Napoleon*, pentru povestitor, coarde și pian

1947 (73) *Supraviețuitorul din Varșovia*, cantată, pentru povestitor, cor de bărbați și orchestră

Creația corală

1907 (33) *Friede auf Erden*, pentru cor

1951 (77) *De profundis*, pentru cor *a cappella*

Muzica de cameră

1899 (25) *Verklarte Nacht*, pentru sextet de coarde (transcrisă pentru orchestră în 1917; revizuită în 1943)

1905 (31) *Cvartet de coarde nr. 1 în re minor*

1906 (32) *Simfonie de cameră nr. 1 și 2*

1907 (33) *Cvartet nr. 2* (transcris pentru orchestră de coarde în 1917)

1924 (50) *Cvintet de alămuri*

1927 (53) *Cvartet de coarde nr. 3*

1937 (63) *Cvartet de coarde nr. 4*

1949 (75) *Fantezie pentru vioară și pian*

Lieduri

1908 (34) *Buch der hangenden Garten*, după 15 poeme de Ștefan George pentru solo voce și pian

ANTON VON WEBERN

n. la Viena, la 3 decembrie 1883

m. la Mittersill, la 25 septembrie 1945, (la 61 de ani)

Creația

Lucrări pianistice

1936 (53) *Variațiuni pentru pian*, op. 27

Creația orchestrală

1908 (25) *Passacaglia pentru orchestră*, op. 1

1910 (27) *Șase piese pentru orchestră mare*, op. 6

1911-12 (28-9) *Cinci piese pentru orchestră*, op. 10 (1911-13)

1928 (45) *Simfonie pentru orchestră mică*, op. 21

1940 (57) *Variațiuni pentru orchestră*, op. 30

Lucrări concertante

1934 (51) *Concert pentru flaut, oboi, clarinet, corn, trompetă, tromboane, vioară, violă și pian*, op. 24

Creația vocal-simfonică

1939 (56) *Cantata nr. 1*, lone, op. 29

1941-3 (58-60) *Cantata nr. 2*, lone, op. 31

1935 (52) *Das Augenlicht*, pentru cor mixt și orchestră, op.26

Muzica de cameră

1909 (26) *Cinci mișcări pentru cvartet de coarde*, op. 5

1910 (27) *Patru piese pentru vioară și pian*, op. 7 (1910-15)

1913 (30) *Șase bagatele pentru cvartet de coarde*, op. 9

1914 (31) *Trei piese mici pentru violoncel și pian*, op.11

1927 (44) *Trio de coarde*, op. 20

1930 (47) *Cvartet pentru vioară, clarinet, saxofon și pian*, op.22

1938 (55) *Cvartet de coarde*, op. 28

Coruri

1908 (25) *Entflieht auf Leichten Kahnan*, pentru cor, op.2

Lieduri

1908 (25) *Cinci lieduri*, op. 3
Cinci lieduri, op. 4 (1908-9)
1911-12 (28-9) *Două lieduri*, op.8
1917-21 (34-8) *Șase lieduri*, cu vioară, clarinet, clarinet bas, violă și violoncel, op.14
1917-22 (34-9) *Cinci Geistliche Lieder*, op. 15
1924 (41) *Five Canons* pentru voce, clarinet și clarinet bas, op.16
Șase Volkstexte, op. 17
1925 (42) *Trei lieduri*, op.18
1926 (43) *Două lieduri*, op. 19
1934 (51) *Trei Gesange din Viae invaie*, op.23
1935 (52) *Trei lieduri*, op. 25

ALBAN BERG

n. la Viena, la 9 februarie 1885

m. la Viena, la 24 decembrie 1935, (la 50 de ani)

Creația

Lucrări pianistice

1906-8 (21-3) *Sonata pentru pian*

Creația simfonică

1913 (28) *Trei piese orchestrale* (1913-14)

1929 (44) *Trei piese pentru orchestră*

Creația concertantă

1923-5 (38-40) *Concert cameral pentru pian, vioară și 13 instrumente de suflat*

1935 (50) *Concert de vioară*, „în memoria unui înger” (pentru Manon Gropius, fiica de 18 ani a lui Mahler)

Creația scenică

1917-21 (32-6) *Wozzeck*, operă

1925-34 (43-9) *Lulu*, operă

Vocal-simfonic

1912 (27) *Cinci cântece orchestrale* pe texte de Peter Altenberg

1929 (44) *Der Wein*, arie de concert pentru soprană și orchestră (posibil în 1920)

Muzica de cameră

1910 (25) *Cvartet de coarde*

1913 (28) *Patru piese pentru clarinet și pian*

]1925 6 (40) *Suita lirică*, pentru cvartet de coarde

Lieduri

1905 8 (20-3) *Șapte „Fruhe Lieder”* pentru soprană și pian sau orchestră

1908 (23) *An Leukon*, pentru voce și pian

1909-10 (24) *Patru cântece* pentru medium voce și pian 1

OLIVER MESSIAEN

n. la Avignon, la 10 decembrie 1908

m. la Clichy, Haut-de-Seine, la 27 aprilie 1992, (la 84 de ani)

Compozitor francez, organist și ornitologist, Olivier Messiaen s-a născut într-un mediu intelectual, tatăl fiind profesor de literatură, iar mama poetă. De la opt ani este preocupat de pian și compoziție, la 11 ani este admis la Conservatorul din Paris unde va studia timp de 11 ani cu Paul Dukas, Maurice Emmanuel, Charles-Marie Widor și Marcel Dupré. Din 1931 este organist la biserica *La Trinité* din Paris, post pe care îl va deține toată viața. În 1936 ajută la înființarea societății *Jeune France*, gruparea compozitorilor francezi de avangardă. Își satisface serviciul militar, dar după ocuparea Franței, este luat prizonier și compune *Quatuor pour la fin du temps*² pentru instrumentele aflate la îndemână (pian, vioară, violoncel și clarinet). Prima audiție a piesei a avut loc chiar în incinta închisorii în prezența paznicilor. După eliberarea sa (1941) va preda la Conservatorul din Paris, armonie și compoziție, până la retragerea sa (1978). Printre discipolii săi se numără Pierre Boulez, Yvonne Loriod (care va deveni a doua soție), Karlheinz Stockhausen, Iannis Xenakis și George Benjamin.

Creația sa va fi influențată de credință și se remarcă prin originalitatea ritmicii complexe (era interesat de ritmul antic grecesc, dar și de cele hinduse), dar și a melodicii sale, bazată pe modurile cu transpoziție limitată, o invenție proprie. În domeniul armonic, a experimentat *sinestezia*, percepția în culori a diferitelor acorduri și le-a aplicat în compozițiile sale. A extins parametrizarea limbajului muzical, până la *serialismul integral*. Latura exotica a muzicii sale își are originile în *gamelanul indonezian*, interesul pentru instrumentele de percuție îmbogățind timbrul inedit al *Undelor Martenot*³. Messiaen a fost de asemenea ornitolog și un mare admirator al cântecului păsărilor; el le-a înregistrat, le-a transcris apoi pe note și le-a inclus în muzica sa.

² Cvartet pentru sfârșitul timpului.

³ Instrument electronic construit în 1928 de Maurice Martenot. Posedă claviatură, pentru variații de înălțime (chiar microintervale) și intensitate, timbrul fiind modificat din butoane. Poate imita timbrul fiecărui instrument. Alți compozitori care au creat pentru U.M. au fost: Boulez, Milhaud și Jolivet.

Creația

Lucrări pianistice și de orgă

- 1928 (20) *Le Banquet céleste*, pentru orgă
1929 (21) *Préludes*, pentru pian
1930 (22) *Diptyque*, pentru orgă
Fantaisie burlesque, pentru pian
Apparition de l'Eglise éternelle, pentru orgă
1933 (25) *L'Ascension*, pentru orgă
1935 (27) *La nativité du Seigneur*, nouă meditații pentru orgă
1939 (31) *Les corps glorieux*, pentru orgă
1943 (35) *Visions de l'Amen*, pentru două pian
Rondeau, pentru pian
1944 (36) *Vingt regards sur l'enfant Jésus*, pentru pian
Méditations sur le mystere de la Sainte Trinité, pentru orgă
1972 (64) *La fauvette des jardins*, pentru pian

Lucrări simfonice

- 1928 (20) *Fugă în re minor* pentru orchestră
Le Banquet eucharistique, pentru orchestră (nepublicată)
1930 (22) *Les Offrandes oubliées*, pentru orchestră
1931 (23) *Le Tombeau resplendissant*, pentru orchestră
1932 (24) *Hymne au Saint Sacrement*, pentru orchestră
1937 (29) *Poemes pour mi*, pentru voce și orchestră
1947 (39) *Turangelila*, simfonie pentru orchestră, pian și Ondes Martenot
1960 (52) *Chronochromie*, pentru orchestră
1963 (55) *Sept Hai-Kai*, pentru orchestră
1964 (56) *Couleurs de la cité céleste*, pentru orchestră

Lucrări concertante

- 1953 (45) *Reveil des oiseaux*, pentru pian și orchestră
1956 (48) *Oiseaux exotiques*, pentru pian, instrument de suflat și percuție
1970-4 (62-6) *Des canyons aux étoiles*, pentru pian, corn și orchestră
1971 (63) *Le tombeau de Jean-Pierre Guezec*, pentru corn și bandă magnetică

Creația scenică

- 1974-83 (64-75) *Saint François d'Assise*, operă

Vocal-instrumentale

1933 (25) *Messe* pentru opt soprane și patru vioi

1950 (42) *Messe de la Pentecôte*

1965 (57) *La Transfiguration de notre Seigneur Jésus-Christ*, pentru cor și orchestră
(1965-9)

Camerele

1941 (33) *Quatuor pour la fin du temps*, pentru vioară, clarinet, violoncel și pian

1950 (42) *Le mènle noir*, pentru pian și flaut

Cântece

1930 (22) *Simple chant d'une ame*

PIERRE BOULEZ

n. la Montbrison, Franța, la 26 martie 1925

Inițial a studiat matematica la Lyon înainte de a se înscrie la Conservatorul din Paris iar din 1943 începe studiul compoziției cu Messiaen. A studiat tehnica dodecafonică cu Leibowitz și a compus muzică atonală în stil post-webernian. Un diferend cu Leibowitz îl orientează spre muzica lui Messiaen, rezultatul fiind cantatele *Le Visage nuptial* și *Le Soleil des eaux* pentru voce de femei și orchestră, compuse în deceniul al patrulea, asemenea *Sonatei nr. 2 pentru pian* și supuse unor multiple revizuri. Boulez devine adeptul serialismului integral. La recomandarea lui Honegger a fost numit director muzical la noua *Compagnie Renaud-Barrault* în 1946. Fondează în 1954 *Domaine Musicale*, o serie de concerte și din 1955 este lector la *Internationale Ferienkurse für Neue Musik* din Darmstadt. În 1963 predă la *Harvard University* și cursuri de dirijat la Basel. Continuă în paralel cu compoziția și cariera dirijorală, astfel din 1967 este dirijor invitat la *Cleveland Orchestra*, iar din 1971, director muzical la *BBC Symphony* și *New York Philharmonic Orchestra*. În 1974 preia conducerea Institutului de Cercetare și de Coordonare Acustică/Muzică din Paris (*Institut de la Recherche et de Coordination Acoustique/Musique*), ocazie care îi va permite experimentarea tehnicii seriale și a muzicii electronice.

Creația

Lucrări pianistice

1946 (21) *Sonata pentru pian nr. 1*

1947-8 (22-3) *Sonata pentru pian nr. 2*

1952 (27) *Structures*, caietul 1, pentru două pian

1957 (32) *Sonata pentru pian nr. 3*

Creația orchestrală

1955 (30) *Symphonie mecanique*, muzică de film

1957 (32) *Doubles* pentru trei grupuri orchestrale în divisi

1959 (34) *Tombeau*, pentru orchestră

Creația vocal-instrumentală

1954 (29) *Le marteau sans maître*, pentru voce de alto și șase instrumente

1946 (21) *Le visage nuptial*, pentru soprană, alto și orchestră de cameră (prima versiune)

1947-8 (22-3) *Le soleil des eaux*, pentru voci și orchestră

1951 (26) *Le visage nuptial*, pentru soprană, alto, cor și orchestră (a doua versiune)

1957 (32) *Poésie pour pouvoir*, pentru recitator, orchestră și bandă magnetică

Deux improvisations sur Mallarmé, pentru soprană și ansamblu instrumental

Lucrări camerale

1946 (21) *Sonatina pentru flaut și pian*

1949 (24) *Livre pour cordes*, pentru orchestră de coarde

Livre pour quatuor, pentru cvartet de coarde

1951 (26) *Polyphonie X*, pentru 18 instrumente

Test de autoevaluare nr. 2

1. Caracterizați succint curente: impresionism, expresionism și dodecafonism.
2. Specificați reprezentanții curentelor amintite.

Răspunsuri și comentarii la testele de autoevaluare

1. Impresionismul realizează o artă a reacțiilor imediate, tratarea luminii și a materiei sub o anumită *impresie*, culoarea primind valențe expresive. În muzică reprezintă expresia „vagului sonor”.

Expresionismul este un curent artistic cu un puternic caracter contestatar și nonconformist, apărut în Germania și Austria începutului de secol XX, cu sonorități incisive în contrast cu impresionismul.

Dodecafonia este o tehnică de compoziție, bazată pe utilizarea liberă a tuturor celor 12 semitonuri ale gamei cromatice, utilizată în secolul XX de cea de a doua Școală vieneză. Teoreticianul acestei orientări este Arnold Schönberg și prima aplicație a seriei de douăsprezece sunete - lucrarea *Cinci piese pentru pian* (1923).

2. Impresionism – Claude Debussy, Maurice Ravel.

Expresionism – Igor Stravinski, Béla Bartók.

Dodecafonomism – Arnold Schönberg, Anton Webern, Alban Berg

Lucrare de verificare nr. 2

1. Realizați la alegere un referat despre creația unui compozitor din curentul verist.

Punctaj: 9 puncte pentru realizarea corectă și completă a referatului; 1 punct din oficiu.

Lucrarea va fi înmănată personal tutorelui disciplinei

Bibliografie minimală

* * * *Dicționar de mari muzicieni*, Larousse, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000

* * * *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Macmillan Publishers Ltd., London, 2002

Bălan, George *O istorie a muzicii europene*, Ed. Albatros, 1975
Țăranu, Cornel *Elemente de stilistică muzicală (Secolul XX)*, vol. I, Conservatorul „G. Dima”, Cluj-Napoca, 1981

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 3 – CURENTELE DIN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI XX (II)

Cuprins

Obiectivele unității de învățare	34
Lecția 6 – Muzica electronică, concretă, stocastică.....	35
Lecția 7 – Aleatorismul.....	35
Răspunsuri și comentarii la testele de autoevaluare	37
Lucrare de verificare nr. 3.....	37
Bibliografie minimală	37

Obiectivele unității de învățare

În urma parcurgerii unității de învățare nr. 3 veți dobândi următoarele competențe:

- cunoașterea creației de gen
- recunoașterea auditivă a unor lucrări de referință

Lecția 6 – Muzica electronică, concretă, stocastică

Muzica electronică este o muzică realizată cu ajutorul generatoarelor de sunete electronice. Se diferențiază de muzica tradițională prin faptul că este o muzică înregistrată, unică, permanent identică cu ea însăși; exclude factorul interpretare și face neobligatorie fixarea grafică. Sunetele înregistrate pe bandă magnetică sunt produse și prelucrate de diferite generatoare de sunete, iar banda înregistrată este reprodusă în concert publicului prin intermediul amplificatoarelor și a difuzoarelor. În acest caz compozitorul este și interpretul lucrărilor sale. Compozitorul unei astfel de muzici trebuie să dețină și competențe de electronist. Avantajele electronicii sunt paleta de sunete între frecvențele 50-16 000 vibr./sec (în loc de 70-80 de sunete tradiționale) și peste 40 de intensități (în comparație cu paleta între ppp-fff).

Etapele în dezvoltarea muzicii electronice sunt: **muzica concretă** – lărgirea componentelor electronice prin înregistrarea cu ajutorul microfoanelor a zgomotelor, adăugarea vocilor și **muzica sintetizatorului** – producerea automată a sunetelor și a unor structuri sonore.

Compozitorii reprezentativi care au creat muzică electronică sunt: Stockhausen, Pousseur, Křenek, Berio, Maderna, iar dintre creatorii români, Lucian Mețianu, Corneliu Cezar, Liviu Dandara, Adrian Enescu.

Muzica stocastică, bazată pe calculul matematic al probabilităților, a apărut ca o reacție la limitele polifoniei serialismului integral și a fost inițiată de **Yannis Xenakis**. El și-a expus teoria în cartea *Musiques formelles*, apărută în 1963 cu aplicații în lucrările: *Pithoprakta*, *Metastasis*, *Terretektorh*.

Lecția 7 - Aleatorismul

Muzica aleatorică, termenul provine din cuvântul *alea* care în latină înseamnă *zar* și definește o muzică supusă hazardului. A existat în istoria muzicii *sortisatio* (lat. muzică întâmplătoare), menționată în tratatele din secolul XVI, în opoziție cu *compositio* (lat. muzică fixată). *Aleatorismul* se leagă de fenomenul *improvizației*. În evoluția muzicii contemporane, indeterminarea a fost un asalt împotriva serialismului instituționalizat.

Există două tipuri de situații:

1. Compozitorul își consideră formulată lucrarea odată cu precizarea structurilor, lăsând interpretului, mai mult sau mai puțin, libertatea de articulare și de suprapunere a acelor structuri, precum și opțiunea asupra duratei lucrării.

2. Compozitorul stabilește un plan ferm pentru macrostructura piesei, interpretul având de concretizat nivelul microstructural, alegând variante pentru configurarea detaliilor.

Aceste două situații pot fi aplicate în cadrul aceleiași creații, finalitatea fiind stimularea capacității de inițiativă a interpreților și obținerea unor sunete sau structuri acustice globalizate.

Un prim reprezentant este **John Cage**, exponentul Școlii americane, aleatorismul devenind un curent artistic. Aleatorismul s-a impus și prin **grafism**, *Textcomposition*, forme de aproximare care pun sub semnul întrebării dreptul de autor, apropiindu-se mai mult de libera improvizație inspirată de *jazz*. Teoreticienii ai aleatorismului, Cornelius Cardew, Michael Nyman, au propus anularea barierelor dintre activitățile muzicale de grup și cele individuale, dintre profesioniști și amatori.

Test de autoevaluare

1. Prezentați caracteristicile fiecărui curent prezentat.
2. Specificați reprezentanții.

Răspunsuri și comentarii la testele de autoevaluare

1. Muzica electronică este o muzică realizată cu ajutorul generatoarelor de sunete electronice

Muzica stocastică, bazată pe calculul matematic al probabilităților, a apărut ca o reacție la limitele polifoniei serialismului integral și a fost inițiată de Yannis Xenakis

muzica concretă – lărgirea componentelor electronice prin înregistrarea cu ajutorul microfoanelor a zgomotelor, adăugarea vocilor și *muzica sintetizatorului*

2. Muzica electronică - Stockhausen, Pousseur, Křenek, Berio, Maderna, iar dintre creatorii români, Lucian Meșianu, Corneliu Cezar, Liviu Dandara, Adrian Enescu.

Muzica stocastică - Yannis Xenakis

Muzica concretă – Pierre Boulez

Lucrare de verificare nr. 3

1. Realizați un referat pe tema Yannis Xenakis.

Punctaj: 9 puncte pentru realizarea corectă și completă a referatului; 1 punct din oficiu.

Bibliografie minimală

* * * *Dicționar de mari muzicieni*, Larousse, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000

* * * *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Macmillan Publishers Ltd., London, 2002

Bălan, George *O istorie a muzicii europene*, Ed. Albatros, 1975
Țăranu, Cornel *Elemente de stilistică muzicală (Secolul XX)*, vol. I, Conservatorul „G. Dima”, Cluj-Napoca, 1981

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 4 – ȘCOLILE NAȚIONALE

Cuprins

Obiectivele unității de învățare	38
Lecția 8 – Neoclasicismul	39
Lecția 9 – Școlile naționale ale secolului XX (I)	40
Lecția 10 – Școlile naționale ale secolului XX (II)	51
Răspunsuri și comentarii la testele de autoevaluare	60
Lucrare de verificare nr. 4	60
Bibliografie minimală	60

Obiectivele unității de învățare

În urma parcurgerii unității de învățare nr. 4 veți dobândi următoarele competențe:

- cunoașterea contextului social-istoric, a elementelor biografice relevante și a creației de referință
- corelarea diacronică a datelor asimilate
- recunoașterea auditivă a creației
- relevarea evoluției genurilor muzicale
- identificarea particularităților stilistice ale compozitorilor

Lecția 8 – Neoclasicismul

Tendință de reinstaurare în compoziție a unor tehnici de compoziție din muzica clasică sau ante-clasică, ca reacție la cromatismul excesiv al postwagnerienilor, contururile prea estompate ale impresionistilor și disonanțele dure ale expresioniștilor. O primă aplicație a limbajului clasic a fost realizat în romantism de J. Brahms. Dar dacă la compozitorul german simetria și echilibrul formal sunt proprii stilului său personal, Busoni și Reger cultivă un neoclasicism înserat pe armonia hipercromatică a romantismului târziu.

Evocarea genurilor și formelor barocului reprezintă o primă atracție pentru compozitorii secolului XX: Stravinski (*Concertino pentru instrumente de coarde, Concertul pentru instrumente de suflat, opera-oratoriu Oedipus rex, Simfonia psalmilor*), Honegger (oratoriul *Le roi David, Partita pentru 2 piano, Monopartita și Suita arhaică pentru orchestră*), Hindemith (*Kammermusik op. 36, Muzica de concert pentru pian, harpă și instrumente de suflat*), Bartók (*Concerto pentru orchestră*), Martin, (*Concerto grosso Dublu concert pentru 2 orchestre de coarde*), Șostakovici (*24 preludii și fugi pentru pian*).

Influențe ale genurilor și formelor clasicismului vienez (ciclul sonato-simfonic, opera): Stravinski (*Simfonia în do, opera The Rake's progress*), Ravel (*Concertul pentru pian și orchestră în Sol*), Prokofiev (*Simfonia clasică*).

Renașterea, cu scriitura specific polifonică și genul madrigalesc, sau chiar gregorianul: Rahmaninov, Hindemith (*Dies Irae*), Orff (*Carmina burana*), Respighi (*Concertul gregorian pentru vioară și orchestră, Concertul mixolidian pentru pian și orchestră*) și alții (Krenek, Kodály, Penderecki).

Evocarea ethos-ului unei țări, culturi, omagierea înaintașilor: Ravel (*Sonatina pentru pian, suita pentru pian Le tombeau de Couperin*), Debussy (*Hommage a Rameau*).

Compozitori români au apelat la genul suitei, divertismentului și al concertului orchestral: Enescu (*Suita în stil antic pentru pian op. 3, Suita pentru pian op. 10, Sonata pentru pian nr. 3, Suita I pentru orchestră*), Lazăr, Lipatti, Negrea, Silvestri, Toduță, iar Paul Constantinescu, în genul oratorial (*Oratoriul bizantin de Crăciun și Oratoriul bizantin de Paște*).

Lecția 9 – Școlile naționale ale secolului XX (I)

Școala rusă

Alexander Glazunov (1865-1936), Alexander Skriabin (1872-1915), Serghei Rahmaninov (1873-1943), Igor Stravinski (1882-1971), Serghei Prokofiev (1891-1973), Dmitri Șostakovici (1906-1975), Aram Haciaturian (1903-1978) și Dmitri Kabalevski (1904)

SERGEI PROKOFIEV

n. la Sontsovka, Ucraina, la 23 aprilie 1891

m. la Moscova, la 7 martie 1953 (la 61 de ani)

A compus prima piesă muzicală la cinci ani și prima operă la nouă. A fost discipolul lui Glier, înainte de intrarea la Conservatorul din St Petersburg la vârsta de 13 ani. A studiat armonia și contrapunctul cu Liadov, orchestrația cu Rimski-Korsakov iar dirijatul și pianul cu Cerepnin. A absolvit cu Premiul Rubinstein în 1914. A călătorit în următoarele două decenii, a vizitat Japonia, iar din 1920 va călători intens în America și în Europa de Vest ca pianist și dirijor al propriilor sale lucrări. Din 1936 se stabilește definitiv în Rusia, dar va avea probleme cu cenzura autorităților Soviete în 1948, și cade în dizgrație, abia în 1959 muzica sa va fi reinstaurată și aprobată de oficialități.

Creația pianistică

1907-09 (16-20) *Sonata pentru pian nr. 1 în fa minor*

1907-11 (16-18) *Patru piese pentru pian*

1908-12 (17-21) *Patru piese pentru pian*

1909 (18) *Patru studii pentru pian*

1912 (21) *Sonata pentru pian nr. 2 în re minor*

Toccata, în Do major, pentru pian

Sarcasme pentru pian (1912-14)

1915 (24) *Visions fugitives, pentru pian*

1917 (26) *Sonata pentru pian nr. 3 în la minor (începută în 1907)*

Sonata pentru pian nr. 4 in do minor (începută în 1908)

1923 (32) *Sonata pentru pian nr. 5 in Do major*

1935 (44) *Musique d'enfants, pentru pian*

1939 (48) *Sonata pentru pian nr. 6 în La major (1939-40)*

Sonata pentru pian nr. 7 in Sib major (1939 42)

Sonata pentru pian nr. 8 in Sib major (1939-44)

1945-7 (54-6) *Sonata pentru pian nr. 9 in Do major*

Lucrări simfonice

1909 (18) *Sinfonietta în La major* (versiune finală - 1929)

1910 (19) *Visuri*, poem symphonic

Schițe de Toamnă, pentru orchestră (revizuit - 1934)

1914 (23) *Suita Scitică* (Ala et Lolly), pentru orchestră (1914-15)

1916 (25) *Simfonia nr. 1*, Classica (1916-17)

1924 (33) *Simfonia nr. 2* în D minor (1924-5)

1925 (34) *Divertimento pentru orchestră* (1925-9)

1928 (37) *Simfonia nr. 3* în do minor

1929-30 (38-9) *Simfonia nr. 4* în Do major (versiunea secundă - 1947)

1930 (39) *Patru portrete*, suită simfonică din opera *Jucătorul* (1930-1)

1933 (42) *Cânt simfonic*, pentru orchestră

1934 (43) *Noapte egipteană*, suită simfonică

Locotenentul Kijé, suită simfonică pentru orchestră și voce bariton ad libitum

1936 (45) *Uvertura rusă*

1941 (50) *Marș Simfonic*

Suita pentru orchestră, 1941

O zi de vară, suita pentru orchestră mică (transcrisă din *Musique d'enfants* - 1935)

1944 (53) *Symphony nr. 5* în Sib major

1945 7 (54 6) *Symphony nr. 6* în mib minor

1951-2 (60-1) *Symphony nr. 7* în do# minor

Concerte instrumentale

1911-12 (20) *Concert pentru pian nr. 1* în Reb major

1912 (21) *Concert pentru pian nr.2* în re minor

1914 (23) *Concert pentru vioară nr. 1*

Concert pentru pian nr. 3 în Do major (1917-21)

1931 (40) *Concert pentru pian nr.4* în Sib major, pentru mâna stângă

1932 (41) *Concert pentru pian nr. în Sol major*

1933 (42) *Concert pentru violoncel în mi minor* (1933-8)

1935 (44) *Concert pentru vioară nr. 2* în sol minor

1950-2 (59-61) *Sinfonia Concertante* în mi minor, pentru violoncel și orchestră (acesta este o prelucrare a concertului pentru violoncel din 1933-8)

1952 (61) *Cello Concertino* în sol minor

Lucrări scenice

- 1911-13 (20-2) *Magdalene*, operă
1915 (24) *Jucătorul*, operă (revizuită - 1928)
Chout, balet (revizuit - 1920)
1919 (28) *Dragostea celor trei portocale*, operă (Suită simfonică of the same name composed 1919-24) *The Fiery Angel*, opera (1919-27)
1925 (34) *Pas d'acier*, balet (1925-6)
1928 (37) *L'enfant prodigue*, balet
1930 (39) *Sur le Borysthene* (Pe Nipru), balet
Patru portrete, suită simfonică din opera *Jucătorul* (1930-1)
1935 (44) *Romeo and Juliet*, balet (1935-6)
1939 (48) *Semeon Kotko*, operă
1940 (49) *Duenna*, operă (1940-1)
Cinderella (Cenușăreasa), balet (1940-4)
1941-3 (50-2) *Război și pace*, operă (revised 1946-52)
1942 (51) *Ivan cel Groaznic*, muzică de film
1947-48 (56-7) *Povestea unui om adevărat*, operă
1948-53 (57-62) *Floarea de piatră*, balet

Vocal-simfonice

- (1909-14) *Două poeme pentru voci de femei și orchestră* (1909-10)
1917 (26) *Șapte, ei sunt șapte*, incantație akadiene pentru tenor, cor și orchestră
1934 (43) *Locotenent Kijé*, suită simfonică pentru orchestră și voce de bariton ad libitum
1936 (45) *Petrică și lupul*, pentru orchestră și povestitor
Cantata pentru a 20-a aniversare a Revoluției din Octombrie Revolution, pentru cor dublu, fanfară militară, acordeoane și orchestră (1936-7)
1938-9 (47-8) *Alexandr Nevski*, cantată pentru mezzosoprană, cor și orchestră
1939 (48) *Zdravitsa*, cantată pentru cor și orchestră
1947 (56) *Înfloritoare și măreață Patrie*, cantată
1949 (58) *Focuri de iarnă*, suită pentru povestitor, cor de băieți și orchestră (1949-50)
1950 (59) *Păzind pacea*, choral

Muzica de cameră

- 1912 (21) *Baladă*, pentru violoncel și pian
1916 (25) *Uvertură pe teme evreiești* pentru pian, clarinet și cvartet de coarde

- 1924 (33) *Cvintet în sol minor*, pentru oboi, clarinet, vioară, violă și contrabas
 1930 (39) *Cvartet de coarde nr. 1*
 1932 (41) *Sonata în Do pentru două viori*
 1938 (47) *Sonata nr. 1, pentru vioară și pian*
 1941 (50) *Cvartet de coarde nr. 2 în Mi major*
 1942-3 (51-2) *Sonata în Re pentru flaut și pian*
 1943-4 (52-3) *Sonata nr. 2, în Re pentru vioară și pian*
 1949 (58) *Sonata pentru violoncel în Do major*

Cîntece

- 1910 (19) *Deux poemes*, pentru voce și pian (1910-11)
 1914 (23) *The Ugly Duckling*, pentru voce și pian
 1915 (24) *Cinci poezii*, pentru voce și pian

 1916 (25) *Cinci poezii de Anna Akhmatova*, pentru voce și pian
 1920 (29) *Cinci cântece fără cuvinte*, pentru voce și pian
 1921 (30) *Cinci cântece*

Prokofiev a lăsat neterminate *Concertul pentru două pianе și orchestră de coarde*, o *Sonată pentru violoncel în do# minor*, a doua versiune a *Simfoniei nr. 2* și schițele *Sonatelor nr.10 și 11 pentru pian*.

IGOR STRAVINSKY

n. la Oranienbaum, lângă St. Petersburg, la 17 iunie 1882

m. la New York, la 6 aprilie 1971 (la 88 ani)

Tatăl său a fost cântăreț la Opera Imperială din St Petersburg. A studiat muzica în copilărie, sar părinții săi erau împotriva să urmeze o astfel de carieră. Prin urmare, pleacă la Universitatea din St. Petersburg pentru a studii juridice dar, nemulțumit în 1902 cere sfatul lui Rimski-Korsakov. Prin intermediul lui, creațiile lui Stravinski vor fi cunoscute de Diaghilev, care îi comandă baletul *Pasărea de foc*, și cele care vor urma. Se căsătorește în 1906 și la începutul Primului război mondial se mută în Elveția din motive de sănătate. În urma Revoluției din Octombrie din Rusia, i se confiscă proprietățile și rămâne în exil. Se va stabili în Franța (1920), și își câștigă existența dirijând și concertând ca pianist, în 1934 devine cetățean francez. Continuă turneele prin Statele Europei și Americii până în 1937. Anii 1935-1939 îl marchează profund prin pierderea soției, a mamei și a unei fiice. Părăsește Europa și se stabilește în SUA, își reface viața în 1940 și la scurt timp după războiul al II-lea mondial

primește cetățenia americană. În ultimii săi ani va face turnee și va vizita Rusia abia după 48 de ani.

Creația

Lucrări pianistice

- 1898 (16) *Tarantella*
1902 (20) *Scherzo*
1904 (22) *Sonata în fa# minor*
1908 (26) *Patru studii*
1914 (32) *Valsul florilor*, pentru două piane
1915 (33) *Souvenir d'une Marche Boche*
1916-17 (34-5) *Valse pour les enfants*
1917 (35) *Etude* pentru pianola
1919 (37) *Piano-Rag-Music*
1921 (39) *Les cinq doigts*
1924 (42) *Piano Sonata*
Serenada în La major pentru pian
1935 (53) *Concerto pentru două pianes solo*
1940 (56) *Tango pentru piano*
1944 (62) *Sonata pentru două pianes*

Creația simfonică

- 1907 (25) *Simfonia în Mib*
1908 (26) *Scherzo Fantastique*, pentru orchestră
Lament, pentru orchestră
Fireworks, pentru orchestră
1909 (27) *Orchestrația la Kobold* de Grieg
Orchestration la Chopin Nocturna în Lab și Valse brillante în Mib (pierdută)
Mephistopheles Lied vom Floh, aranjament Beethoven
1910 (28) *Chanson de Méphistophéles*, aranjament Mussorgski
Orchestrația (cu Ravel) unor părți din Mussorgski *Tablouri dintr-o expoziție*
1914-23 (32-41) *Les Noces*, scene de dans (trei versiuni)
Chant du rossignol, poem simfonic
Orchestrația a două piese din Frumoasa din Pădurea Adormită de Tchaikovsky

1925 (43) *Suita nr. 1 pentru orchestră mică*
1940 (56) *Simfonia în Do*
1941 (59) *Orchestration la The Star-spangled Banner*
1942 (60) *Circus Polka*, pentru orchestră
Four Norwegian Moods, pentru orchestră
1943 (61) *Ode: Elegiacal Chant*, pentru orchestră
1945 (63) *Simfonie în trei mișcări*
1955 (73) *Greeting Prelude*, pentru orchestră
1960 (78) *Monumentum pro Gesualdo di Venosa ad CD Annum*, pentru orchestră
1964 (82) *Variations* pentru orchestră
1969 (86) *Instrumentation of four Preludes and Fugues from J. S. Bach's Das wohltemperirte Klavier*

Concerte instrumentale

1924 (42) *Concert pentru pian și instrumente de suflat*
1929 (47) *Capriccio pentru pian și orchestră*
1931 (49) *Violin Concerto*

Muzica de scenă

1918 (36) *L'histoire du soldat*, pentru povestitori, dansatori, și ansamblu
1920 (38) *Pulcinella*, balet cu cântece
Orchestrația a două piese din Ceaikovski *Frumoasa din Pădurea Adormită*
1922 (40) *Mavra*, opera bouffe
1926-7 (44-5) *Oedipus Rex*, opera-oratorio
1928 (46) *Apollon musagete*, balet cu acompaniament de orchestră de coarde
Le baiser de la fée, balet
1933-4 (51-2) *Perséphone*, melodrama
1936 (54) *Jeu de cartes*, balet
1944 (62) *Scenes de ballet*, pentru orchestră
1947 (65) *Orpheus*, ballet
1948-51 (66-9) *The Rake's Progress*, opera
1957 (75) *Agon*, ballet

Vocal-simfonice

1907 (25) *Faun and Shepherdess*, pentru mezzo-soprană și orchestră
1911-12 (29-30) *Zvezdoliki*, pentru cor de bărbați și orchestră
1930 (48) *Simfonia Psalmilor*, pentru cor și orchestră

1944 (62) *Babel*, cantată
1948 (66) *Missa* pentru cor mixt și double cvintet de suflători
1952 (70) *Cantată*
1954 (72) *In Memoriam Dylan Thomas*, pentru voce, tromboane și cvartet de coarde
1956 (74) *Chorale Variations on Vom Himmel hoch* pentru cor și orchestră
1958 (76) *Threni: id est Lamentationes Jeremiae Prophetae*, pentru soliști, cor și orchestră

1961 (79) *A Sermon, a Narrative, and a Prayer*, cantată
1962 (80) Anthem *The Dove descending breaks the air*
1963 (81) *Abraham și Isaac*, pentru bariton și orchestră de cameră
Orchestrație la *Canzonetta* de Sibelius
1965 (83) *Introitus*, pentru cor de bărbați și ansamblu
1966 (84) *Requiem Canticles* pentru soliști, cor și orchestră

Muzica de cameră

1908 (26) *Chant Funebre*, pentru instrumente de suflat (pierdut)
1914 (32) Trei piese pentru cvartet de corde (revizuit în 1918)
Chant des bateliers du Volga, aranjament pentru suflători și percuție
Canoane pentru doi corniști (pierdute)
Ragtime, pentru 11 instrumente
Trei piese pentru clarinet solo
Lied ohne Name, pentru două fagoturi
1919 (37) *La Marseillaise*, aranjament pentru vioară solo
1920 (38) *Concertino pentru cvartet de coarde*
Suita nr. 2 pentru orchestră de cameră
1923 (41) *Octet pentru instruments de suflat*
1932 (50) *Duo Concertante pentru vioară și pian*
Suite Italienne, din *Pulcinella*
1935 (53) *Concerto pentru două pianes solo*
1936-53 (56-71) *Praeludium*, pentru ansamblu jazz
1938 (56) *Dumbarton Oaks*, Concerto în Mib, pentru orchestră de coarde
1944 (62) *Scherzo a la Russe*, pentru ansamblu jazz
Elegie pentru violă solo
Ebony Concerto, pentru clarinet și ansamblu jazz
1946 (64) *Concerto în Re pentru orchestră de coarde*

- 1953 (71) *Septet*
 1959 (77) *Epitaphium*, pentru flaut, clarinet și harpă
Double Canon pentru cvartet de coarde
 1962 (80) *8 Miniaturi instrumentale pentru 15 interpreți*
 1964 (82) *Fanfară pentru un Nou Teatru, pentru două trompete*
 1966 (84) *Requiem Canticles* pentru soliști, cor și orchestră

Cântece

- 1902 (20) *Storm Cloud*, pentru voce și pian
 1904 (22) *Cantata pentru cor mixt și pian* (pierdută)
The Mushrooms going to War, pentru bas și pian
 1906 (24) *Conductor and Tarantula*, pentru voce și pian (pierdut)
 1907 (25) *Pastorale pentru soprană și pian*
 1907-8 (25-6) *Două cântece pentru mezzo-soprană și pian*
 1910 (28) *Chanson de Méphistophéles*, aranjament după Musorgski
Două poeme de Verlaine, pentru voce și pian
 1911 (29) *Two Poems of Balmont*, pentru voce înaltă și pian
 1913 (31) *Trei cântece japoneze*
Trois petites chansons pentru voce and și pian
 1914 (32) *Pribaoutki*, pentru voce și 8 instrumente
 1914-15 (32-3) *Trei piese ușoare pentru duet cu pian*
 1915-17 (32-5) *Podblyudnya* (Saucers), pentru voci de femei a capella
 1915-16 (33-4) *Berceuses du chat* pentru voce și trei clarinete
 1915-17 (33-5) *Trois histoires pour enfants*, pentru voce și pian
 1917 (35) *Cinci piese ușoare pentru duet cu pian*
 1932 (50) *Simbol'Vyeri* (Credo), pentru cor a cappella
 1934 (52) *Bogoroditse D'vo* (Ave Maria), pentru cor a cappella
 1937 (55) *Petit Ramusianum Harmonique*, pentru voci fără acompaniament (in horn
 mage d C.-F. Ramuz, Lausanne, 1938)
 1947 (65) *Petit Canon pour la fete de Nadia Boulanger*, pentru două voci
 1953 (71) *Trei cântede după William Shakespeare*, pentru mezzo și pian
 1954 (72) *In Memoriam Dylan Thomas*, pentru voce, tromboane și cvartet de coarde
Patru cântece pentru voce, flaut, harpă și chitară
 1955 (73) *Canticum Sacrum ad Honorem Sancti Marci Nominis*

- 1959 (77) *Tres sacrae cantiones*, după Gesualdo
1964 (82) *Elegie pentru JFK*, pentru voce și trei clarinete
1966 (84) *The Owl and the Pussy-cat*, pentru voce și pian
1968 (85) *Două cântece sacre*, după Hugo Wolf

Școala maghiară

Béla Bartók, Zoltán Kodály, György Ligeti (1923-2006)

BÉLA BARTÓK

n la Sânnicolau-Mare la 25 martie 1881

m. la New York, la 26 septembrie 1945 (la 64 de ani)

Primele lecții de pian le-a primit de la mama sa. Tatăl său, directorul liceului agricol, un bun pianist, a murit când Bartók avea doar șapte ani. Mama, de profesie învățătoare, îi va îndruma cariera muzicală. În 1892, familia se va muta la Bratislava, unde tânărul Bartók va studia pianul și compoziția; aici îl va întâlni pe Dohnanyi și îi va fi succesori ca organist la Capela Gimnaziului. În 1898, pleacă la Academia Regală de Muzică din Budapesta, unde începând din 1907 va desfășura o activitate didactică până în 1934. Între anii 1934 și 1940 a lucrat la Academia de Științe din Budapesta în domeniul Folclorului muzical. Din 1922 concertează ca pianist în Europa (Sahburg, Londra) și SUA (1927). Din motive politice va părăsi Budapesta și se va stabili în SUA pentru tot restul vieții (1940-1945). A colaborat o scurtă perioadă cu *Columbia University* și a profesat la New York, având venituri financiare modeste. A murit bolnav de leucemie pe 26 septembrie 1945 în New York.

Opera

În primele sale opere, Béla Bartók se orientează în tradiția muzicii vest-europene, fiind în special influențat de Johannes Brahms, Richard Wagner, Franz Liszt și Claude Debussy. În poemul simfonic "*Kossuth*" (1904) se recunoaște influența muzicii lui Richard Strauss. Începând cu anul 1905, Béla Bartók studiază tot mai mult muzica populară maghiară, românească și cea tradițională a artiștilor țigani. În colaborare cu prietenul său, compozitorul Zoltán Kodály, realizează o culegere de muzică folclorică maghiară, românească, sârbească, croată, turcească și nord-africană, publicată în 12 volume.

Béla Bartók a fost un excelent pianist și a compus mai multe lucrări în scop pedagogic, ca "*Microcosmos*" (1935), cuprinzând 153 piese pentru pian cu grade de dificultate crescândă. Cele șase cvartete de coarde sunt considerate unele din cele mai importante compoziții ale genului.

În 1924, Societatea Compozitorilor Români organizează un concert dedicat aproape în întregime operelor lui Béla Bartók, ocazie cu care Enescu cântă, acompaniat la pian de Bartók însuși, Sonata a II-a pentru vioară și pian a acestuia. Doi ani mai târziu, compozitorul maghiar revine la București ca pianist solist interpretând *Rapsodia pentru pian și orchestră*, o lucrare de debut dar stârnește interes și prin alte două opus-uri pianistice, devenite celebre de atunci, *Allegro barbaro*, de factură expresionistă și *Dansurile românești*, oferite ca supliment în același concert.

Creația

Lucrări pianistice

1907 (26) *Cântece populare maghiare*

1909 (28) *Pentru copii*

1911 (30) *Allegro barbaro*

Three Burlesques

1915 (34) *Dansuri populare românești*

20 Cântece românești de Crăciun

1916 (35) *Suita pentru pian*

1920 (39) *8 Improvizații pe un cântec țărănesc*

1926 (45) *Sonata pentru pian*

9 mici piese pentru pian

Mikrokosmos, vol. I-VI, 150 piese mici pentru pian, aranjate în ordinea dificultății tehnice (1926-37)

1936 (55) *Mica suită*

1938 (57) *Sonata pentru două pianuri și percuție*

Creația simfonică

1902 (21) *Scherzo pentru orchestră*

1903 (22) *Kossuth*, poem simfonic

1904 (23) *Burlesca*, pentru orchestră

1905 (24) *Suita nr. 1*, pentru orchestră

Suita nr. 2, pentru orchestră (1905-7, revised 1943)

1908 (27) *Portrete*, pentru orchestră (1907-8)

1910 (29) *Deux Images*, pentru orchestră

1912 (31) *4 Piese* pentru orchestră

1923 (42) *Suita de dans* pentru orchestră

1943 (62) *Concerto* pentru orchestră

Concerte instrumentale

1904 (23) *Rapsodie*, pentru pian și orchestră

1908 (27) Violin Concerto No 1

1926 (45) Piano Concerto No 1

1928 (47) Rhapsody No 1 and No 2, for violin and orchestra

1930-1 (49) Piano Concerto No 2

1938 (57) Violin Concerto No 2

1941 (60) Concerto for two pianos and percussion (also orchestra)

1943 (62) Concerto for Orchestra

1945 (64) Piano Concerto No 3

Viola Concerto

Muzica de scenă

1911 (30) Duke Bluebeard's Castle, opera

1914 (33) The Wooden Prince, ballet (1914-16)

1918-19 (37) The Miraculous Mandarin, ballet

Vocal-simfonice

1926 (45) Cantata Profana, for tenor and baritone soli, mixed chorus and orchestra

Three Village Scenes, for chorus and orchestra

Muzica de cameră

1903 (22) Violin Sonata

1904 (23) Piano Quintet

1908 (27) String Quartet No 1 in A minor

1915 (34) String Quartet No 2 in A minor (1915-17)

1921 (40) Violin Sonata No 1 (Atonal)

1922 (41) Violin Sonata No 2

1927 (46) String Quartet No 3
1928 (47) Rhapsody No 1, for cello and piano
String Quartet No 4
1931 (50) Forty-four Duos for two violins
1934 (53) String Quartet No 5
1936 (55) Music for Strings, Percussion and Celesta
1938 (57) Sonata for two pianos and percussion
Contrasts, trio for clarinet, violin and piano, the violinist using two instruments, one of normal tuning, the other tuned: G flat, D, A, Eb
1939 (58) Divertimento for Strings
String Quartet No 6
1944 (63) Sonata for unaccompanied violin

Cântece

1924 (43) Five Village Scenes (Slovak folk songs), for female voices and piano
1926 (45) Three Village Scenes, for chorus and orchestra

Lecția 10 – Școlile naționale ale secolului XX (II)

Școala britanică de compoziție

Reprezentanți: (Sir) Edward Elgar (1857-1934), Gustav Holst (1874-1934), Ralph Vaughan Williams (1872-1958) și Benjamin Britten (1913-1976).

BENJAMIN BRITTEN

n. la Lowestoft, la 22 noiembrie 1913

m. la Aldeburgh, la 4 decembrie 1976 (la 63 de ani)

Tatăl său a fost medic stomatolog, mama cântăreață. A compus de la vârsta de cinci ani și a studiat pianul, viola și compoziția. În 1930 a câștigat o bursă de studiu la Royal College of Music și a studiat cu John Ireland (compoziție) și A. Benjamin (pian). Din 1935 lucrează pentru *GPO Film Unit* și va compune timp de patru ani muzică de film pentru teatre și radio. Colaborează cu poetul W. H. Auden, la câteva creații comune. În 1939, pacifist convins, ia

hotărârea de a părăsi Anglia și Europa, pleacă Canada și America, timp de mai bine de doi ani. Se întoarce acasă în 1942 și se stabilește la Aldeburgh (1947). Acolo va organiza premiere ale operelor cu acompaniament cameral în cadrul *English Opera Company* iar la sugestia prietenului său, Peter Pears Britten este unul din fondatorii *Festivalului Aldeburgh* (1948). Spre finele anului 1955 va întreprinde un turneu amplu însoțit de Pears, în Orientul Îndepărtat. Pentru operele sale și lucrările de anvergură, *Snape Maltings* va fi convertit într-un teatru de operă și o sală de concerte (1967); un incendiu îl va distruge în 1969 dar va fi imediat reconstruit. În 1973 suferă de cord; va continua să compună, dar nu se va restabili.

Creația

Lucrări pianistice

1934 (21) *Holiday Diary*, suită pentru pian

Creația simfonică

1937 (24) *Mont Juic*, suite of Catalan Dances for orchestra (with Berkeley, L. qv)

1939 (26) *Canadian Carnival*, for orchestra (1939-40)

Sinfonia da Requiem, for orchestra

1941 (28) *Matinées musicales*, for orchestra

1946 (33) *Variations and Fugue on a Theme of Purcell* (Young Person's Guide to the Orchestra), for speaker and orchestra

Concerte instrumentale

1938 (25) *Piano Concerto nr. 1 în Re major* (revizuit în 1945)

1939 (26) *Violin Concerto în re minor* (revizuit în 1958)

1940 (27) *Diversiuni pe o Temă, pentru pian (mâna stângă) și orchestră*

1941 (28) *Scottish Ballad*, pentru două pianouri și orchestră

1963 (50) *Simfonia pentru violoncel și orchestră*

Muzica de scenă

1940 (27) *Paul Bunyan*, operetă (c1940-1, revizuită - 1974)

1945 (32) *Peter Grimes*, operă

1946 (33) *The Rape of Lucretia*, operă

1947 (34) *Albert Herring*, operă

1948 (35) *The Beggar's Opera*, de John Gay realizată pe ariile originale

1949 (36) *The Little Sweep* (Let's Make an Opera)

1951 (38) *Billy Budd*, operă

1953 (40) *Gloriana*, operă

1954 (41) *The Turn of the Screw*, operă

- 1956 (43) *The Prince of the Pagodas*, balet
 1957 (44) *Noye's Fludde*, joc de mistere cu muzică
 1960 (47) *A Midsummer Night's Dream*, operă
 1973 (60) *Death in Venice*, operă

Vocal-instrumentale

- 1939 (26) *Ballad of Heroes*, pentru voce înaltă, cor și orchestră
 1940 (27) 1943 (30) *Rejoice in the Lamb*, cantată - festival
 1944 (31) *Festival Te Deum*, pentru cor și orgă
 1948 (35) *St Nicholas*, pentru tenor, cor, coarde, pian și percuție
 1949 (36) *Spring Symphony*, pentru trei soliști, cor mixt, cor de băieți și orchestră
A Wedding Anthem pentru soprană, tenor, cor și orgă
 1958 (45) *Nocturne*, ciclul de cântece pentru tenor, șapte instrumente *obbligato* și coarde
 1959 (46) *Missa Brevis*
Cantata Academica, Carmen Basiliense, pentru solo soprană, alto, tenor și bas, cor și orchestră
 1961 (48) *War Requiem*, pentru solo soprană, tenor și bariton, cor, orchestră, orchestră de cameră, cor de băieți, și orgă
 1963 (50) *Cantata misericordium*, pentru tenor, bariton, cvartet de coarde, orchestră de coarde, pian, harpă și timpane
 1968 (55) *The Children's Crusade*, pentru voci de copii și orchestră
The Prodigal Son, parabolă pentru biserică
 1975 (62) *Phaedra*, cantată dramatică pentru mezzo-soprană și orchestră de cameră
 1976 (63) *Welcome Ode*, pentru cor de tineri și orchestră

Muzica de cameră

- 1932 (19) *Sinfonietta for chamber orchestra*
Phantasy Quartet pentru oboi și trio de coarde
 1934 (21) *Simple Symphony*, pentru orchestră de coarde (bazată integral pe lucrările compuse de autor de la vârsta de 9-12 ani)
Suite for violin and piano (1934-5)
 1937 (24) *Variations on a Theme of Frank Bridge*, pentru coarde
 1941 (28) *Cvartet de coarde nr. 1*
 1943 (30) *Prelude and Fugue* pentru coarde
 1945 (32) *Cvartet de coarde nr. 2*
 1947 (34) *Prelude and Fugue on a Theme of Vittoria* pentru orgă

- 1950 (37) *Lachrymae*, pentru violă și pian
 1951 (38) *Six Metamorphoses after Ovid*, pentru solo oboi
 1955 (42) *Alpine Suite*, pentru trio recorder
 1963 (50) *Nocturnal*, după John Dowland, pentru chitară
 1964 (51) *Cello Suite nr. 1*
 1965 (52) *Gemini Variations*, pentru flaut, vioară și pian (patru mâini)
 1967 (54) *Cello Suite nr. 2*
 1969 (56) *Suite for harp*
 1971 (58) *Cello Suite nr. 3*
 1975 (62) *Cvartet de coarde nr. 3*
 1976 (63) *Eight Folk Song Arrangements* pentru harpă și pian

Cântece

- 1930 (17) *Hymn to the Virgin*
 1933 (20) *A Boy was Born*, variațiuni de coral pentru voci de bărbați, femei și copii (cu
 acompaniament de orgă sau a cappella)
Friday Afternoons, 12 cântece pentru copii cu pian (1933-5)
 1936 (23) *Our Hunting Fathers*, ciclul de cântece
 1937 (24) *On This Island*, ciclul de cântece
 1939 (26) *Les Illuminations*, ciclul de cântece
 1940 (27) *Seven Sonnets of Michelangelo*, pentru tenor și pian
 1942 (29) *Hymn to St Cecilia*, în patru părți, pentru cor a cappella cu soliști
A Ceremony of Carols, pentru voce și harpă
 1944 (31) *Festival Te Deum*, pentru cor și orgă
 1945 (32) *The Holy Sonnets of John Donne*, pentru voce înaltă și pian
 1947 (34) *Canticle nr. 1, My Beloved is Mine*
 1948 (35) *St Nicholas*, pentru tenor, cor, coarde, pian și percuție
 1949 (36) *A Wedding Anthem* pentru soprană, tenor, cor și orgă
 1950 (37) *Five Flower Songs*, pentru cor a cappella
 1952 (39) *Canticle nr. 2, Abraham and Isaac*, pentru contralto, tenor și pian
 1953 (40) *Winter Words*, cântece
 1954 (41) *Canticle No 3, Still Falls the Rain*, pentru tenor, cor și pian
 1955 (42) *Hymn to St Peter*, pentru cor și orgă
 1956 (43) *Antiphon*, pentru cor mixt și orgă
 1957 (44) *Songs from the Chinese*, pentru voce înaltă și chitară

1958 (45) *Sechs Holderlin-Fragmente*, ciclu de cântece
1965 (52) *Songs and Proverbs of William Blake*, pentru voce și pian
Voices for Today, anthem pentru cor
The Poet's Echo, pentru voce înaltă și pian
The Golden Vanity, pentru voci de băieți și pian
1967 (54) *The Building of the House*, uvertură, cu/sau fără cor
1969 (56) *Who are these children?*, pentru tenor și pian
1971 (58) *Canticle No 4, Journey of the Magi*
1974 (61) *Canticle No 5, The Death of St Narcissus*, pentru tenor și harpă
A Birthday Hansel, pentru voce și harpă
1975 (62) *Sacred and Profane*, 8 cântece medievale pentru voci a cappella
1976 (63) *Eight Folk Song Arrangements* cu harpă și pian

Școala franceză

Les six (Grupul celor șase): Louis Durey (1888-1979), Germaine Tailleferre (1893-1983), Georges Auric (1899-1983), Francis Poulenc (1899-1963), Honegger (1892-1955) și Darius Milhaud (1892-1974)

ARTHUR HONEGGER

n. la Le Havre, la 10 martie 1892

m. la Paris, la 27 noiembrie 1955, (la 63 de ani)

Deși născut în Franța, unde va petrece mare parte din viață, își va păstra cetățenia elvețiană. Studiază la Conservatorul din Zürich, cu întreruperi pe parcursul serviciului militar din timpul primului război mondial. În 1920 va fi influențat un timp de „Grupul celor șase” muzicieni la Paris, conduși de Eric Satie. În timpul ocupației va rămâne la Paris și va continua să compună.

Creația

Lucrări simfonice

1920 (28) *Pastorale d'été*, pentru orchestră

1921 (29) *Horace Victorieux*, „simfonie mimată”

1924 (32) *Pacific 231, Mișcare simfonică nr. 1*, pentru orchestră

1928 (36) *Rugby, Mișcare simfonică nr. 2*, pentru orchestră

1930 (38) *Simfonia nr. 1*

1932 (40) *Mișcare simfonică nr. 3*, pentru orchestră (1932-3)

1941 (49) *Simfonia nr. 2*, pentru coarde și trompetă

1943 (51) *Jour de fAte suisse*, suită

1946 (54) *Simfonia nr. 3, Liturgique*

Simfonia nr. 4, Deliciae basiliensis

1951 (59) *Simfonia nr. 5, Di Tre Re*

Monopartita, pentru orchestră o suită ale cărei mișcări unite, tind să formeze o unică structură muzicală

1952 (60) *Suite archaique*

Creația concertantă

1925 (33) *Concertino* pentru pian și orchestră

Creația scenică

1925 (33) *Judith*, operă

1927 (35) *Antigone*, dramă lirică

1930 (38) *Les aventures du roi pausole*, operă

1931 (39) *Amphion*, balet-melodramă

1949 (57) *Semiramis*, balet, cu voce și *Ondes Martenot*

1937 (45) *L'Aiglon*, operă (cu J. Ibert)

1001 *Nights*, spectacol musical

1938 (46) *La Famille Cardinal*, operă (cu J. Ibert)

La danse des morts, cu solo voce, cor și orchestră

Vocal-simfonice

1921 (29) *King David*, oratoriu cu narator

1931 (39) *Cries of the World*, cu cor și orchestră

1938 (46) *La danse des morts*, pentru soliști, cor și orchestră

1953 (61) *Christmas Cantata*

1938 (46) *Jeanne d'Arc pe rug*, oratoriu

Muzica de cameră

1916-17 (24) *Cvartet de coarde*

1916-18 (24-6) *Sonata pentru vioară nr. 1*

1919 (27) *Sonata pentru vioară nr. 2*

Dance of the Goat, pentru flaut

1920 (28) *Sonata pentru violă*

Sonata pentru violoncel

1921 (29) *Sonatina pentru clarinet și pian* (1921-2)

1932 (40) *Sonatina pentru vioară și violoncel*

Lieduri

1923 (31) *Chant de joie*

Școala germană

Carl Orff (1895-1982), Ernst Krenek (1900-1991), Kurt Weill (1900-1950)

PAUL HINDEMITH

n. la Hanau, la 16 November 1895

m. la Frankfurt, la 28 December 1963 (la 68 de ani)

Absolvent al *Hoch Conservatory* din Frankfurt-am-Main, va ocupa postul de violonist principal la Opera din Frankfurt din 1923 și paralel va desfășura o activitate pedagogică. Din 1927 predă compoziție la Hochschule din Berlin, pleacă în 1935 scârbit de nazism, revenind în țară după război. A rămas în Turcia un an, urmând să se stabilească în Statele Unite, la Yale (1940). După revenirea în Europa, predă la Universitatea din Zürich și va rămâne în Elveția.

Creația

Creația pianistică și de orgă

1922 (27) *Suite for klavier*

1937 (42) *Sonate pentru orgă nr. 1 și 2*

1943 (48) *Ludus Tonalis*, pentru pian

1949 (54) *Sonata pentru orgă nr. 3*

Creația simfonică

1925 (30) *Concerto pentru orchestră*

1934 (39) *Mathis der Maler*, simfonie (și în varianta operă)

1937 (42) *Dansuri Simfonice*, pentru orchestră

1940 (45) *Simfonie în Mib major*

1943 (48) *Metamorfoze Simfonice pe o temă de Weber*, pentru orchestră

Cupid și Psyche, uvertură

1947 (52) *Simfonia Serena* (posibil în 1946)

1950 (55) *Sinfonietta*

1951 (56) *Der Harmonie der Welt*, simfonie

1952 (57) *Simfonie în Sib pentru fanfară militară*

Lucrări concertante

1916 (21) *Concert pentru violoncel nr. 1* (nepublicat)

1924 (29) *Concert pentru pian*

1925 (30) *Concert pentru orchestră*

1928 (33) *Concert pentru orgă și orchestră de cameră*

1930 (35) *Muzică concertantă, pentru pian, harpă și alămuri*

1932 (37) *Philharmonic Concerto*

1935 (40) *Viola Concerto, Der Schwanendreher*

Concerto pentru orchestră

1939 (44) *Violin Concerto*

1937 (42) *Cello Concerto nr. 2*

1945 (50) *Piano Concerto*

1947 (52) *Clarinet Concerto*

1948 (53) *Concerto pentru trompetă, fagot și coarde*

1949 (54) *Horn Concerto*

Concerto pentru suflători de lemn, harpă și orchestră

Lucrări scenice

1926 (31) *Cardillac*, operă

1934 (39) *Mathis der Maler*, opera, și simfonie

1938 (43) *Nobilissima visione*, balet

Vocal-simfonice

1931 (36) *The Unceasing*, oratoriu

1944 (49) *Herodiade*, pentru povestitor și orchestră de cameră

1946 (51) *When Lilacs in the Dooryard Bloomed an American Requiem* (pentru Walt Whitman)

1950 (55) *Requiem pentru cei iubiți* (posibil 1946)

1951 (56) *Der Harmonie der Welt*, simfonie

Muzica de cameră

1917 (22) *Trei piese pentru violoncel și pian*

1918 (23) *Violin Sonata nr.1 în Mib major*

Violin Sonata nr. 2 în Re major

Cvartet de coarde nr. 1 în fa minor

1919 (24) *Viola Sonata în fa major*

Sonata pentru solo violă

Cello Sonata

1921-2 (26) *Muzică de cameră nr. 1*

1922 (27) *Cvartet de coarde nr. 2 în Do major*

Cvartet de coarde nr. 3

Sonata pentru for solo violă

1923 (28) *Cvartet de coarde nr. 4*

Kleine Sonata für Viola d'amore und Klavier

Sonata pentru solo violoncel

1924 (29) *Muzică de cameră nr. 2*

Sonata pentru solo violin

1925 (30) *Muzică de cameră nr. 3 și 4*

1927 (32) *Muzică de cameră nr. 5*

1928 (33) *Muzică de cameră nr. 6*

1937 (42) *Temă și Variațiuni pentru pian și coarde, Cele patru Temperamente*

Harp Sonata

1948 (53) *Septet pentru instrumente de suflat*

Lieduri

1922 (27) *Die Junge Magd*, șase cântece

1924 (29) *Das Marienleben*, ciclu de cântece

Test de autoevaluare

1. Definiți curentul neoclasic în muzică.
2. Reprezentanți și lucrări de referință.
3. Numiți reprezentanții Școlii ruse de compoziție.

Răspunsuri și comentarii la testele de autoevaluare

1. Tendință de reinstaurare în compoziție a unor tehnici de compoziție din muzica clasică sau ante-clasică, ca reacție la cromatismul excesiv al postwagnerienilor, contururile prea estompate ale impresionistilor și disonanțele dure ale expresioniștilor.

2. Carl Orff – *Carmina Burana*, Maurice Ravel – *Tombeau de Couperin*, George Enescu – *Suita op. 3 și op.10 pentru pian*

3. Serghei Rahmaninov, Alexander Skriabin, Igor Stravinski, Serghei Prokofiev, Dimitri Șostakovici, Aram Haciaturian

Lucrare de verificare nr. 4

1. Realizați un referat cu tema „Baletul *Romeo și Julieta* de Serghei Prokofiev”.

Punctaj: 9 puncte pentru realizarea corectă și completă a referatului. 1 punct din oficiu.

Lucrarea va fi înmănată personal tutorelui disciplinei.

Bibliografie minimală

* * * *Dicționar de mari muzicieni*, Larousse, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000

* * * *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Macmillan Publishers Ltd., London, 2002

Bălan, George *O istorie a muzicii europene*, Ed. Albatros, 1975
Țăranu, Cornel *Elemente de stilistică muzicală (Secolul XX)*, vol. I, Conservatorul „G. Dima”, Cluj-Napoca, 1981

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 5 – CURENTE DIN A DOUA JUMĂTATE A SECOLULUI XX

Cuprins

Obiectivele unității de învățare	61
Lecția 11 – Minimalismul	62
Lecția 12 – Postmodernismul	64
Lecția 13 – Influențe jazz în muzica simfonică	64
Lecția 14 – Recapitulare	68
Răspunsuri și comentarii la testele de autoevaluare	69
Lucrare de verificare nr. 5	69
Bibliografie minimală	69

Obiectivele unității de învățare

În urma parcurgerii unității de învățare nr. 5 veți dobândi următoarele competențe:

- cunoașterea contextului social-istoric, a elementelor biografice relevante și a creației de referință;
- corelarea diacronică a datelor asimilate;
- recunoașterea auditivă a creației;
- relevarea evoluției genurilor muzicale;
- identificarea particularităților stilistice ale compozitorilor;
- crearea unei viziuni de ansamblu asupra perioadei stilistice studiate.

Lecția 11 - Minimalismul

Minimalismul se referă la acele mișcări sau stiluri în diverse forme de artă și design, în special arte vizuale și muzică, unde lucrarea de artă este redusă la părțile fundamentale. În alte domenii ale artelor, minimalismul caracterizează nuvelele lui Ernest Hemingway, piesele de teatru ale lui Samuel Beckett, filmele lui Jean-Pierre Melville și Robert Bresson, poveștile lui Raymond Carver și chiar planurile de automobile ale lui Colin Chapman.

Muzica minimalistă este un gen al muzicii experimentale și prezintă următoarele caracteristici de bază care ar trebui să o facă ușor de distins între celelalte categorii (totuși unii „experți” în muzică electronică au dificultăți destul de mari în a decide minimalismul unei piese). Se poate vorbi deci de atributele muzicii minimaliste și avem astfel emfaza în armonie consonantă și uneori chiar tonalități funcționale; reiterarea frazelor muzicale sau a unităților muzicale mai mici cum ar fi figurile, motivele și celulele cu o subtilitate și o gradație și/sau o infrecvență variată de a lungul a lungi perioade de timp, posibila limitare la o simplă repetiție; și utilizarea *stasis*-ului deseori sub forma de *drone*, *pulse* și/sau tonuri lungi. Termenul de muzică minimalistă a derivat din conceptul de minimalism care a fost specific artelor vizuale. Ulterior termeni ca *proces* sau *sistem* și-au găsit un loc în creația muzicală. Termenul „minimalism” a fost folosit în legătură cu muzica în 1968 de către Michael Nyman și a extins ulterior definiția sa în cartea *Experimental Music: Cage and Beyond in 1974*. Pentru a surprinde concepția inițială asupra muzicii minimaliste am ales un citat din revista *Village Voice* scris de minimalistul Tom Johnson în 1989: „Idea de minimalism este mai largă decât realizează marea majoritate a lumii. Aceasta include, prin definiție, orice muzică care lucrează cu material limitat sau minimal: piese care utilizează doar câteva note, piese care utilizează doar câteva cuvinte de text, sau piese scrise pentru instrumente foarte limitate ca cymbale antice, roți de bicicletă, sau pahare de whisky... Include piese care necesită foarte mult timp pentru a trece gradat de la un gen de muzică la altul... Sau care răresc tempo-ul la mai puțin de două sau trei note pe minut”.

Partizanii acestui stil găsesc muzica minimalistă ca fiind mai puțin dificilă audiției decât muzica serială și alte genuri avangardiste de muzică. Cei mai proeminenți creatori de muzică minimalistă au fost: John Adams, Philip Glass, Steve Reich, Terry Riley, Pauline Oliveros, Eliane Radigue, Maryanne Amacher și Laurie Spiegel, iar „părintele” minimalismului a fost numit La Monte Young. Un exemplu celebru este Terry Riley care oferea muzicienilor posibilități nelimitate de a nuanța textura prin variații. Astfel textura muzicii minimaliste este

bazată pe imitația canonică, repetări exacte ale aceluiași material, decalate în timp, exemple concrete fiind Glass *Einstein on the Beach* și Adams *Shaker Loops*.

De-a lungul timpului artiștii au abordat în muzica lor un material mai cromatic pentru repetiție cum ar fi Philip Glass cu *Symphony No. 2*. Scopul muzicii minimaliste este repausul, integrând meditația, starea de transă și concentrația.

Critici aduse muzicii minimaliste

O primă critică adusă acestei direcții în muzică se bazează pe faptul că simplificarea, reducerea implicită a procesului muzical ar duce spre *kitsch*. A doua critică constă în faptul că muzica minimalistă era superficială, repetitivă și plictisitoare fără dinamică, o muzică care nu înainteașă niciunde și căreia îi lipsește consistența intrinsecă.

Compozitori minimaliști recunoscuți sunt: David Behrman, David Borden, Gavin Bryars, Cornelius Cardew, Tony Conrad, Peter Garland, Jon Gibson, Philip Glass, Terry Jennings, Petr Kotik, Douglas Leedy, Richard Maxfield, Moondog, Robert Moran, Phill Niblock, Michael Nyman, Pauline Oliveros, Charlemagne Palestine, Steve Reich, Terry Riley, Howard Skempton, Yoshi Wada și La Monte Young.

Artiștii contemporani care folosesc ca sursă de inspirație muzica minimalistă și astfel împreună cu genurile consacrate în *muzica electronică* și *ambientală* dau naștere unor noi curente cu mari speranțe de impunere cum ar fi: *minimal techno*, *minimal electro*, *minimal dance* și *IDM* sau *ambient* cu influențe minimale.

PHILIP GLASS

n. la Chicago, la 31 ianuarie 1937

A studiat la Universitatea din Chicago și la Juillard School, urmând apoi la Paris cursuri cu Nadia Boulanger între anii 1964 - 1966. Din 1966 studiază cu Ravi Shankar, și devine interesat de muzica indiană aceasta schimbându-i fundamental stilul.

1968 (31) *I plus I*, for solo and table-top

1969 (32) *Two Pages*

Music in 5ths

Music in Similar Motion

1970 (33) *Music with Changing Parts*

1971-4 (34-7) *Music in 12 Parts*

1974 (37) *Another Look at Harmony*, for ensemble

1975 (38) *Einstein on the Beach*, operă

1976 (39) *Paris*, opéra-comique

Lecția 12 - Postmodernismul

Postmodernismul în muzică este un stil de compoziție în care compozitorul dezvăluie influența unor variate perioade și stiluri muzicale. Termenul este utilizat în mod special pentru a descrie muzica unor anumiți compozitori ai secolului XX. Igor Stravinski este considerat primul mare postmodernist, stilul său îmbină perfect limbajul neoclasic și serial, cu în cel tradițional rusesc. Postmodernismul va înflori după perioada serialismului integral din anii 1950, ca reacție a compozitorilor împotriva rigidității restricțiilor impuse de această tehnică (stabilirea parametrilor fiecărui component: atac, ritm, dinamică, durată). Un reprezentant al stilului este Peter Maxwell Davies, care adoptă o manieră de scriitură de la acea proprie maeștrilor secolului XVI până la tehnicile moderne ale sistemului dodecafonic. Printre creațiile sale de referință se numără, *Missa super l'homme armé* (1968, revizuită în 1971 pentru povestitor/povestitoare sau cântăreț/cântăreață și ansamblu), *Ave Maris Stella* (1975, pentru formație camerală), *Simfonia nr.1* (1976-77), *Concert pentru vioară și orchestră* (1985, dedicat lui Isaac Stern care l-a interpretat în 1986 la St. Magnus Festival în Orkney Islands), care adoptă o manieră de scriitură de la acea proprie maeștrilor secolului XVI până la tehnicile moderne ale sistemului dodecafonic. O replică a Școlii de compoziție clujene îl constituie complexa personalitate a creatorului postmodernist Ede Terényi (1935).

Limbajul muzical al compozitorului Ede Terényi a urmat mai multe etape, de la influențele folclorului maghiar din Transilvania și cea bartókiană, crearea unui limbaj propriu webernian cu inserții folclorice în anii '60, grafism muzical în anii '70, urmat de căutări ale muzicilor trecutului, autohton și universal și readucerea lor într-o ipostază modernă (*Simfonia pentru coarde In Memoriam Bakfark*, *Concerto pentru orchestră de coarde Vivaldiana*, *Händeliana*, *Concertul pentru vioară Tribute for Mozart*).

Lecția 13 – Influențe jazz în muzica simfonică

Jazzul este un stil de muzică apărut la începutul secolului al XX-lea în statele sudice ale Statelor Unite, având proveniența în melodiile populației de culoare, urmașă a sclavilor de origine africană. În muzica de jazz se recunosc în special tonalități de blues și ragtime, la care se adaugă și elemente ale muzicii europene. Mai târziu au fost preluate ritmuri ale muzicii latino-americane. Jazzul este considerat prima și, până acum, unica formă de manifestare artistică din istoria culturii care s-a dezvoltat în Lumea Nouă.

Tonalitatea în muzica de jazz, spre deosebire de muzica tradițională europeană, pune accentul în primul rând pe expresivitate și mai puțin pe frumusețea sunetului. Sunetele instrumentelor sunt aspre, nefiltrate și eruptive, vocea omenească este plângătoare sau țipătoare și acuzatoare, exprimând brutal adevărul neprelucrat estetic, într-o frazare caracteristică. Se vorbește de „Hot-Intonation”. Tonalitatea este însă diferită la diverși interpreți: voluminoasă și erotică la saxofonistul Coleman Hawkins, elegantă la clarinetistul Benny Goodman, tristă până la disperare la trompetistul Miles Davis, triumfală la Louis Armstrong, plină de strălucire la Dizzy Gillespie.

Improvizația este poate elementul cel mai tipic în muzica de jazz. La început se cânta fără note, interpreții improvizau pe diferite teme sau armonii, individual sau alternativ în mici formații (combos), fiecare având propriul stil de improvizație, ușor de recunoscut. Muzica este dezvoltată și interpretată de diferite personalități, compoziția și execuția se contopesc. Improvizația este în mod normal însoțită de repetarea schemei unui acord.

Ritmul însoțește totdeauna execuția muzicii de jazz, jazzul este o muzică „sincopată”. Ritmul conferă muzicii un swing tipic, ocupă uneori primul plan, părăsindu-se tonalitatea melodiei și frazarea. La început ritmul era dat de trombon, apoi acest rol a fost preluat de instrumentele de percuție. Orchestrele sunt împărțite între o „Melody Section” (trompetă, clarinet, saxofon) și o „Rhythm Section” (bass, baterie, chitară, pian). Dar și instrumentele din „sectorul melodic” emit sunete sincopate. Între ritm și melodie se creează o stare de tensiune, alteori însă se contopesc într-un flux continuu, de nedespărțit, ca în stilul „Free jazz”.

Blues, aparținând folclorului afro-american, caracterizat de o formulă armonică constantă și de un ritm în patru timpi, este o componentă esențială a muzicii de jazz, care îi conferă o anumită dispoziție, atât în formele lente, cât și în cele mai repezi.

Jazz-ul simfonic

În creația cultă jazz-ul se regăsește cu precădere în creația lui George Gershwin, cel mai celebru opus fiind *Rhapsody in Blue*, o lucrare concertantă pentru pian.

Alți compozitori, inspirați ocazional de folclorul afro-american au fost Béla Bartók, cu compoziția *Contrasts*, scrisă pentru Benny Goodman sau Igor Stravinsky cu *Ebony Concerto* compus pentru „Woody Herman’s Jazz-Band”.

Printre compozitorii români, Richard Oschanitzky, și-a consacrat cariera compoșitorică creând în stil jazz piese de virtuozitate, ca *Dublul concert pentru pian, saxofon tenor, orchestră simfonică și bigband* (1971).

Școala americană

Charles Ives (1874-1954), Edgar Varèse (1883-1965), George Gershwin (1898-1937), Aaron Copland (1900-1990), Leonard Bernstein (1918-1990)

GEORGE GERSHWIN

n. la New York, la 26 septembrie 1898

m. la Hollywood, la 11 iulie 1937 (la 38 de ani)

A fost al doilea din cei trei copii ai unor imigranți ruși. Cu fratele mai mare, Ira, va colabora întreaga viață. De la o vârstă fragedă va fi interesat de toate genurile de muzică, în special de ragtime și jazz. Urmează cursuri de pian, vizând cariera de pianist, un vis neîmplinit. Primele sale compoziții au destinația scenei. Compune primul său cântec în 1916, iar Paul Whiteman îl încurajează în compunerea unui *jazz concerto*, rezultatul fiind, în 1924 *Rhapsody in Blue*, orchestrat de Grofe, orchestratorul lui Whiteman. Popularitatea sa va crește cu *Concertul în Fa major* (1925), *An American in Paris* (1928), culminând cu opera *Porgy and Bess* (1934-5). La acestea se adaugă un mare număr de cântece și numere în *musicals* și filme compuse cu fratele său, Ira.

Creația

Lucrări pianistice

1933 (35) *Two Waltzes* pentru pian

Lucrări simfonice

1928 (30) *An American In Paris*, pentru orchestră

1932 (34) *Cuban Overture*, pentru orchestra

Concerte

1924 (26) *Rhapsody in Blue* (în orchestrația lui Grofe), pentru pian și orchestră

1925 (27) *Concert în Fa pentru pian și orchestră*

1926 (28) *2nd Rhapsody, for piano and orchestra*

1934 (36) *I Got Rhythm*, variațiuni pentru pian și orchestră

Creația scenică

La La Lucille, musical

Morris Gest Midnight Whirl, musical

1920 (22) *George White's Scandals of 1920*, musical

Broadway Brevities of 1920 (include cântecul *Swanee*, primul său mare succes 1919)

1921 (23) *A Dangerous Maid*, musical
George White's Scandals of 1921, musical
1922 (24) *George White's Scandals of 1922*, musical
Blue Monday Blues (intitulat și 135th Street), operă
Our Nell, musical
1923 (25) *The Rainbow*, musical
George White's Scandals of 1923, musical
Sweet Little Devil, musical
George White's Scandals of 1924, musical
Primrose, musical
Lady, Be Good, musical (include cântecul *Fascinating Rhythm*)
Tell Me More, musical
Tip-Toes, musical
Song of the Flame, musical
Oh, Kay!, musical (include cântecele *Do, Do, Do* și *Someone to Watch Over Me*)
1927 (29) *Strike Up The Band*, musical
Funny Face, musical (include cântecele *He Loves and She Loves* și *Swonderful*)
Rosalie, musical
Treasure Girl, musical
1929 (31) *Show Girl*, musical
1930 (32) *Girl Crazy*, musical (include cântecele *Bidin' My Time*, *Embraceable You* și *I Got Rhythm*)

1931 (33) *Of Thee I Sing*, musical

1935 (37) *Porgy and Bess*, operă

Lucrări camerale

1919 (21) *Lullaby*, pentru cvartet de coarde

1925 (27) *Novelettes*, pentru vioară și pian

Muzică de film

1926 (28) *Delicious*, film score

1936-7 (38-9) *Shall We Dance*, film score (include cântecele *Let's Call the Whole Thing Off*, *Shall We Dance*, *They Can't Take That Away from Me*)

1937 (38) *A Damsel in Distress*, film score (include cântecele *Nice Work if You Can Get It*)

Interpretate postum:

1938 *The Goldwyn Follies*, film score (include cântecul *Love Walked In*)

Cântece

1926 (28) *George Gershwin Song-Book*, aranjament cu pian pentru 18 cântece

Lecția 14 – Recapitulare

Crearea unei viziuni de ansamblu asupra perioadei stilistice studiate.

Test de autoevaluare

1. Definiți curentele Postmodernism și Minimalism.
2. Numiți reprezentanții curentelor amintite.

Răspunsuri și comentarii la testele de autoevaluare

1. Postmodernismul în muzică este un stil de compoziție în care compozitorul dezvoltă influența unor variate perioade și stiluri muzicale.

Minimalismul în muzică constă într-o scriitură armonică consonantă, utilizând chiar tonalități funcționale; frazele sau unitățile muzicale tipice (figurile, motivele și celulele) prezintă o subtilitate și o gradație și/sau o variație de-a lungul a unei lungi perioade de timp, posibilă limitare la o simplă repetiție. Termenul de muzică minimalistă a derivat din conceptul de minimalism care a fost specific artelor vizuale.

2. Postmodernism – Alfred Schnittke, Hans Werner Henze, György Ligeti, Șerban Nichifor, Eduard Terényi

Minimaliști – Philip Glass, Arvo Pärt

Lucrare de verificare nr. 5

Realizați un referat cu tema „Muzica de jazz în creația lui Leonard Bernstein”.

Punctaj: 9 puncte pentru realizarea corectă și completă a referatului. 1 punct din oficiu.

Lucrarea va fi înmănată personal tutorei disciplinei.

Bibliografie minimală

- * * * *Dicționar de mari muzicieni*, Larousse, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000
- * * * *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Macmillan Publishers Ltd., London, 2002
- Bălan, George *O istorie a muzicii europene*, Ed. Albatros, 1975
- Țăranu, Cornel *Elemente de stilistică muzicală (Secolul XX)*, vol. I, Conservatorul „G. Dima”, Cluj-Napoca, 1981

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

- * * * *Dicționar de termeni muzicali*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984
- * * * *Dictionnaire des grands musiciens*, Larousse, 1985
- * * * *Dicționar de mari muzicieni*, Larousse, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000
- * * * *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, Macmillan Publishers Ltd., London, 2002
- * * * *Brockhaus Riemann Zenei Lexikon*, Zeneműkiadó, Budapest, 1983
- Abiatti, Franco *Storia della musica*, Garzanti, Milano, 1967
- Adler, Guido *Handbuch der Musikgeschichte*, Deutscher Taschenbuch Verlag, vol. I-III, München, 1975
- Banciu, Ecaterina *Arhetipuri estetice ale relației ethos-affectus în istoria muzicii*, Editura MediaMusica, Cluj-Napoca, 2006
- Banciu, Gabriel *Gen, opus, formă*, Editura MediaMusica, Cluj-Napoca, 2006
- Bălan, George *O istorie a muzicii europene*, Ed. Albatros, 1975
- Brumaru, Ada *Romantismul în muzică*, Ed. Muzicală, București, 1962
- Bughici, Dumitru *Dicționar de forme și genuri muzicale*, Editura Muzicală, București, 1978
- Combarieu, J. - Dumesnil R. *Histoire de la musique*, Librairie Armand Colin, Paris, 1953
- Constantinescu, Grigore *Splendorile operei* (dicționar de teatru liric), Editura Didactică și Pedagogică R.A., București, 1985
- Degen, Helmut *Handbuch der Formenlehre*, Gustav Bosse Verlag, Regensburg, 1957
- Sandu-Dediu, Valentina *„Wozzeck” – profecție și împlinire*, Editura Muzicală, București, 1991
- Firca, Clemansa-Liliana *Direcții în muzica românească (1900-1930)*, Ed. Academiei, București, 1974
- Gilder, Eric *The Dictionary of Composers and their Music*, Wings Books, New York, Avenel, New Jersey, 1993
- Herman, Vasile *Originile și dezvoltarea formelor muzicale*, Editura Muzicală, București, 1982
- Hindemith, Paul *Inițiere în compoziție*, Editura Muzicală, București, 1977

- Honegger, Arthur *Sunt compozitor*, Editura Muzicală, București, 1966
- Massin, Jean et Brigitte *Histoire de la musique occidentale*, Ed. Fayard, Paris, 1985
- Nestler, Gerhard *Geschichte der Musik*, Schott Mainz-Piper München, 1993
- Roland, Manuel *Histoire de la musique*, Encyclopédie de la Pléiade, Librairie Gallimard, Paris, 1960
- Stefănescu, Ioana *O istorie a muzicii universale*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1995
- Schonberg, Harold *Viețile marilor compozitori*, Editura Lider, București, f.a.
- Terényi, Eduard *Armonia muzicii moderne (1900-1950)*, Editura MediaMusica, Cluj-Napoca, 2001
- Timaru, Valentin *Simfonismul enescian*, Editura Muzicală, București, 1992
- Țăranu, Cornel *Elemente de stilistică muzicală (Secolul XX)*, vol. I, Conservatorul „G. Dima”, Cluj-Napoca, 1981
- Vlad, Roman *Stravinski*, Editura Muzicală, București, 1967
- Wellesz, Egon *The New Oxford History of Music*, Oxford Univ. Press, London